

## บทที่ 4

### การวิเคราะห์ข้อมูลและอภิปรายผล

บทนี้เป็นสาระเกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูลและการอภิปรายผล ในการประเมินผลโครงการพัฒนาชุมชน กรณีโครงการพัฒนาเด็กและครอบครัวในชนบท องค์การ อีกล ของ พร่องเทียร์ จังหวัดบุรีรัมย์ซึ่งได้นำเสนอผลการวิจัย ตามรายละเอียดดังนี้

4.1 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับครัวเรือนของเด็กอายุ 0-5 ปี

4.2 การประเมินผลการดำเนินงานของโครงการฯ

4.2.1 การพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและครอบครัว

4.2.2 การให้ความรู้ผู้ปกครองในการเลี้ยงดูและพัฒนาการเด็ก

4.2.3 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชนในการพัฒนาเด็กและชุมชน

4.2.4 การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาเด็กและชุมชน

4.3 การประเมินข้อคิดเห็นของชาวบ้านที่มีต่อการดำเนินงานของโครงการฯในภาพรวม

4.4 การอภิปรายผล

4.1 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับครัวเรือนของเด็กอายุ 0-5 ปี

1. สถานภาพของผู้ปกครองเด็กอายุ 0-5 ปี สถานภาพของผู้ปกครองเด็กที่เป็นผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนมาก หรือร้อยละ 61.9 เป็นมารดา รองลงไปเป็นผู้ปกครองร้อยละ 22.7 ร้อยละ 14.4 และร้อยละ 1.0 เป็น บิดา บุคคลในครอบครัว (พี่, ป้า, น้า, อา, ย่า และยาย) และบุคคลภายนอก ตามลำดับดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สถานภาพของผู้ปกครองเด็กที่ให้ข้อมูล

| สถานภาพของผู้ปกครอง                              | จำนวน<br>(N=97) | ร้อยละ<br>(100.0) |
|--------------------------------------------------|-----------------|-------------------|
| บิดา                                             | 22              | 22.7              |
| มารดา                                            | 60              | 61.9              |
| บุคคลในครอบครัว (พี่, ป้า, น้า, อา, ย่า และ ยาย) | 14              | 14.4              |
| บุคคลนอกครอบครัว                                 | 1               | 1.0               |

2. สถานภาพเกี่ยวกับเพศของผู้ปกครองเด็กอายุ 0-5 ปี สถานภาพเกี่ยวกับเพศของผู้ปกครองเด็ก ที่เป็นผู้ให้สัมภาษณ์เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย คือร้อยละ 60.8 และร้อยละ 39.2 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สถานภาพเพศของผู้ปกครองเด็กอายุ 0-5 ปี

| เพศ  | จำนวน<br>(N=97) | ร้อยละ<br>(100.0) |
|------|-----------------|-------------------|
| ชาย  | 38              | 39.2              |
| หญิง | 59              | 60.8              |

3. อายุของผู้ปกครองเด็กอายุ 0-5 ปี ผู้ปกครองเด็กอายุ 0-5 ปี ในพื้นที่ดำเนินงานของโครงการฯ มีอายุระหว่าง 31 - 40 ปี ร้อยละ 40.2 มีอายุระหว่าง 21 - 30 ปี ร้อยละ 39.2 มีอายุระหว่าง 41 - 50 ปี ร้อยละ 15.5 มีเพียงร้อยละ 4.1 และร้อยละ 1.0 มีอายุระหว่าง 51 - 60 และมากกว่า 60 ปี ตามลำดับ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 อายุของผู้ปกครองเด็กอายุ 0-5 ปี

| อายุ          | จำนวน<br>(N=97) | ร้อยละ<br>(100.0) |
|---------------|-----------------|-------------------|
| 21 - 30 ปี    | 38              | 39.2              |
| 31 - 40 ปี    | 39              | 40.2              |
| 41 - 50 ปี    | 15              | 15.5              |
| 51 - 60 ปี    | 4               | 4.1               |
| มากกว่า 60 ปี | 1               | 1.0               |

4. ระดับการศึกษาของผู้ปกครองเด็กอายุ 0-5 ปี ผู้ปกครองเด็กบางส่วนมาก หรือร้อยละ 88.7 จบการศึกษาภาคบังคับ (ป.4, ป.6, ป.7) รองลงไปเป็นร้อยละ 6.2 ร้อยละ 4.1 จบการศึกษาต่ำกว่าภาคบังคับ และที่ไม่เคยได้รับการศึกษาตามลำดับ ส่วนผู้ปกครองเด็กที่จบการศึกษาสูงสุดมีเพียงร้อยละ 1.0 คือจบการศึกษาระดับอนุปริญาทางการศึกษา ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ระดับการศึกษาของผู้ปกครองเด็กอายุ 0 - 5 ปี

| ระดับการศึกษา                 | จำนวน<br>(N=97) | ร้อยละ<br>100.0 |
|-------------------------------|-----------------|-----------------|
| ไม่เคยได้รับการศึกษา          | 4               | 4.1             |
| ต่ำกว่าภาคบังคับ(ป.4,ป.6,ป.7) | 6               | 6.2             |
| จบภาคบังคับ(ป.4,ป.6,ป.7)      | 86              | 88.7            |
| สูงกว่าภาคบังคับ              | 1               | 1.0             |

5. อาชีพหลักของผู้ปกครองเด็กอายุ 0-5 ปี ผู้ปกครองของเด็กส่วนมาก หรือร้อยละ 89.7 มีอาชีพทำนา รองลงไป ร้อยละ 7.2 ร้อยละ 2.1 และร้อยละ 1.0 มีอาชีพรับจ้าง ค้าขาย และรับราชการ ตามลำดับดังตาราง ที่ 5

ตารางที่ 5 อาชีพหลักของผู้ปกครองเด็กอายุ 0-5 ปี

| อาชีพหลัก | จำนวน<br>(N=97) | ร้อยละ<br>(100.0) |
|-----------|-----------------|-------------------|
| ทำนา      | 87              | 89.7              |
| รับจ้าง   | 7               | 7.2               |
| ค้าขาย    | 2               | 2.1               |
| รับราชการ | 1               | 1.0               |

6. อาชีพของผู้ปกครองเด็กอายุ 0-5 ปี ผู้ปกครองเด็ก ส่วนมากหรือร้อยละ 72.2  
 มีอาชีพรับจ้าง รองลงไปเป็นผู้ปกครองร้อยละ 17.5 ร้อยละ 4.1 ร้อยละ 3.1 ร้อยละ 2.1  
 และร้อยละ 1.0 ไม่มีอาชีพ เลี้ยงสัตว์ หัตถกรรม (ทอผ้า, จักสาน) ทานา และค้าขาย  
 ตามลำดับ ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 อาชีพของผู้ปกครองเด็กอายุ 0-5 ปี

| อาชีพ                   | จำนวน<br>(N=97) | ร้อยละ<br>(100.0) |
|-------------------------|-----------------|-------------------|
| ไม่มีอาชีพ              | 17              | 17.5              |
| ทานา                    | 2               | 2.1               |
| ค้าขาย                  | 1               | 1.0               |
| รับจ้าง                 | 70              | 72.2              |
| หัตถกรรม(ทอผ้า, จักสาน) | 3               | 3.1               |
| เลี้ยงสัตว์             | 4               | 4.1               |

7. งานว่างจากอาชีพหลักและรองของผู้ปกครองเด็กอายุ 0 - 5 ปี ผู้ปกครองเด็ก  
 ส่วนใหญ่หรือร้อยละ 73.2 ไม่ได้ทำงานว่างหลังการประกอบอาชีพหลักและอาชีพรอง  
 รองลงไป ร้อยละ 18.6 ร้อยละ 5.1 ร้อยละ 2.1 และร้อยละ 1.0 ทำงานว่างโดย  
 การทอผ้า ทอเสื้อ จักสาน และถักแหตามลำดับ ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 งานยามว่างจากการประกอบอาชีพหลักและรองของผู้ปกครองเด็กอายุ 0-5 ปี

| งานยามว่างหลังการประกอบอาชีพหลักและรอง | จำนวน<br>(N=97) | ร้อยละ<br>(100.0) |
|----------------------------------------|-----------------|-------------------|
| ไม่ได้ทำ                               | 71              | 73.2              |
| ทอผ้า                                  | 18              | 18.6              |
| ทอ絲                                    | 5               | 5.1               |
| จักสาน                                 | 2               | 2.1               |
| ถักแห                                  | 1               | 1.0               |

8. รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อเดือนของครัวเรือนที่มีเด็กอายุ 0-5 ปี รายได้ครัวเรือนต่อไปนี้เป็นรายได้เฉลี่ยโดยไม่หักค่าใช้จ่าย พบว่า ครัวเรือนของเด็ก ร้อยละ 73.2 ร้อยละ 19.6 ร้อยละ 4.1 ร้อยละ 2.1 และร้อยละ 1.0 มีรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนต่อเดือนต่ำกว่า 1,000 บาท ระหว่าง 1,001 - 3,000 บาท 3,001 - 5,000 บาท 5,001 - 7,000 บาท และมากกว่า 9,001 บาท ตามลำดับ ดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อเดือนของผู้ปกครองเด็กอายุ 0-5 ปี

| รายได้เฉลี่ยต่อเดือน | จำนวน<br>(N=97) | ร้อยละ<br>(100.0) |
|----------------------|-----------------|-------------------|
| ต่ำกว่า 1,000 บาท    | 71              | 73.2              |
| 1,001 - 3,000 บาท    | 19              | 19.6              |
| 3,001 - 5,000 บาท    | 4               | 4.1               |
| 5,001 - 7,000 บาท    | 2               | 2.1               |
| 7,001 - 9,000 บาท    | 0               | 0.0               |
| 9,001 - ขึ้นไป       | 1               | 1.0               |

9. บุคคลที่หารายได้มาเลี้ยงดูครอบครัว ผู้ที่หารายได้มาเลี้ยงดูครอบครัวส่วนมาก หรือ ร้อยละ 76.3 เป็นหัวหน้าครอบครัว รองลงไป คือร้อยละ 13.4 เป็นบุตร และร้อยละ 10.3 เป็นแม่บ้านตามลำดับ ดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 บุคคลที่หารายได้ในการเลี้ยงดูครอบครัว

| บุคคลที่หารายได้ในการเลี้ยงดูครอบครัว | จำนวน<br>(N=97) | ร้อยละ<br>(100.0) |
|---------------------------------------|-----------------|-------------------|
| หัวหน้าครอบครัว                       | 74              | 76.3              |
| แม่บ้าน(ภริยา)                        | 10              | 10.3              |
| บุตร                                  | 13              | 13.4              |

10. ภาวะหนี้สินของครัวเรือนที่มีเด็กอายุ 0-5 ปี ภาวะหนี้สินของครัวเรือนส่วนมาก หรือร้อยละ 94.9 มีภาวะหนี้สิน และครัวเรือนที่ไม่มีหนี้เลยมีเพียงร้อยละ 5.1 ดังตารางที่ 10

ตารางที่ 10 ภาวะหนี้สินของครัวเรือนที่มีเด็กอายุ 0-5 ปี

| ภาวะหนี้สิน  | จำนวน<br>(N=97) | ร้อยละ<br>(100.0) |
|--------------|-----------------|-------------------|
| มีหนี้สิน    | 92              | 94.9              |
| ไม่มีหนี้สิน | 5               | 5.1               |

11. ขนาดพื้นที่ถือครองในการประกอบอาชีพของครัวเรือนที่มีเด็กอายุ 0 - 5 ปี ขนาด การถือครองที่ดินในการประกอบอาชีพของครัวเรือน ร้อยละ 42.3 ร้อยละ 36.1 ร้อยละ 13.4 ร้อยละ 4.1 ร้อยละ 3.1 และร้อยละ 1.0 มีขนาดการถือครองที่ดินในการประกอบอาชีพ ต่ำกว่า 10 ไร่ ระหว่าง 11 - 20 ไร่ 21 - 30 ไร่ 31 - 40 ไร่ 41 - 50 ไร่ และมากกว่า 50 ไร่ ตามลำดับ ดังตารางที่ 11

ตารางที่ 11 ขนาดการถือครองที่ดินของครัวเรือนที่มีเด็กอายุ 0 - 5 ปี

| ขนาดพื้นที่ถือครอง | จำนวน<br>(N=97) | ร้อยละ<br>(100.0) |
|--------------------|-----------------|-------------------|
| ต่ำกว่า 10 ไร่     | 41              | 42.3              |
| 11 - 20 ไร่        | 35              | 36.1              |
| 21 - 30 ไร่        | 13              | 13.4              |
| 31 - 40 ไร่        | 4               | 4.1               |
| 41 - 50 ไร่        | 3               | 3.1               |
| มากกว่า 50 ไร่     | 1               | 1.0               |

12. สมาชิกในครัวเรือนเด็กอายุ 0-5 ปี ที่ไปจ้างแรงงานต่างถิ่น พบว่าสมาชิกในครัวเรือนส่วนมากที่อพยพไปจ้างแรงงานในต่างถิ่น หรือร้อยละ 66.0 เป็นหัวหน้าครอบครัว รองลงไปร้อยละ 25.8 และ ร้อยละ 8.2 เป็นบุตร และแม่บ้าน ตามลำดับ ดังตารางที่ 12

ตารางที่ 12 การอพยพแรงงานไปต่างถิ่นของสมาชิกในครัวเรือน

| สมาชิกในครัวเรือนที่ไปจ้างแรงงานในต่างถิ่น | จำนวน<br>(N=97) | ร้อยละ<br>(100.0) |
|--------------------------------------------|-----------------|-------------------|
| หัวหน้าครัวเรือน                           | 64              | 66.0              |
| แม่บ้าน                                    | 8               | 8.2               |
| บุตร                                       | 25              | 25.8              |

13. ถิ่นที่สมาชิกในครัวเรือนอพยพไปใช้แรงงาน พบว่าการอพยพแรงงานของสมาชิกในครัวเรือนที่มีเด็กอายุ 0-5 ปี ส่วนมาก หรือร้อยละ 51.5 ไปทำงานที่กรุงเทพฯ รองลงไปเป็นร้อยละ 42.3 และร้อยละ 6.2 ที่ไปทำงานในจังหวัดบุรีรัมย์ และ อื่นๆ เช่นไปใช้แรงงานในต่างประเทศ จังหวัดในภาคใต้ และภาคกลาง ดังตารางที่ 13

ตารางที่ 13 ถิ่นที่สมาชิกในครัวเรือนไปใช้แรงงาน

| ถิ่นที่ไปใช้แรงงาน                            | จำนวน<br>(N=97) | ร้อยละ<br>(100.0) |
|-----------------------------------------------|-----------------|-------------------|
| กรุงเทพฯ                                      | 50              | 51.5              |
| บุรีรัมย์                                     | 41              | 42.3              |
| อื่นๆ (ต่างประเทศ จังหวัดในภาคใต้ และภาคกลาง) | 6               | 6.2               |

14. ลักษณะการรับผลตอบแทนในการใช้แรงงานของสมาชิกครัวเรือนเด็ก พบว่า ส่วนมากหรือร้อยละ 50.5 ได้รับความตอบแทนเป็นรายวัน รองลงไป ร้อยละ 25.8 ได้รับความตอบแทนเป็นรายเดือน และร้อยละ 23.7 ได้รับความตอบแทนเป็นเหมาจ่ายและกรณีอื่นๆ ดังตารางที่ 14

ตารางที่ 14 ลักษณะการรับผลตอบแทนในการใช้แรงงานของสมาชิกในครอบครัว

| ลักษณะการรับผลตอบแทนในการใช้แรงงาน | จำนวน<br>(N=97) | ร้อยละ<br>(100.0) |
|------------------------------------|-----------------|-------------------|
| รายวัน                             | 49              | 50.5              |
| รายเดือน                           | 25              | 25.8              |
| อื่นๆ (เหมาจ่าย)                   | 23              | 23.7              |

15. การอยู่ร่วมกันของสมาชิกในครอบครัวเด็ก พบว่าผู้ปกครองเด็กที่ได้อยู่ร่วมกัน  
 อย่างพร้อมหน้าตากันอย่างสม่ำเสมอในครัวเรือน และไม่ได้อยู่ร่วมกันอย่างสม่ำเสมอเนื่องจาก  
 ภาระหน้าที่การงาน มีสัดส่วนที่ไม่แตกต่างกัน คือร้อยละ 55.7 และร้อยละ 44.3 ดังตารางที่ 15

ตารางที่ 15 การอยู่ร่วมกันในครอบครัวเด็ก

| การอยู่ร่วมกันในครอบครัวเด็ก | จำนวน<br>(N=97) | ร้อยละ<br>(100.0) |
|------------------------------|-----------------|-------------------|
| อยู่พร้อมหน้าพร้อมตากัน      | 54              | 55.7              |
| แยกกันอยู่เนื่องจากการงาน    | 43              | 44.3              |

16. ผู้เลี้ยงดูเด็กอายุ 0-5 ปี ในครอบครัว ผู้เลี้ยงดูเด็กในครอบครัว พบว่าส่วนมาก  
 หรือร้อยละ 82.4 เป็นมารดาของเด็ก รองลงไปเป็นผู้เลี้ยงดูเด็กร้อยละ 10.3 ร้อยละ  
 5.2 และร้อยละ 2.1 เป็นญาติพี่น้อง บิดาของเด็ก และบุคคลภายนอกครอบครัวตามลำดับ  
 ดังตารางที่ 16

ตารางที่ 16 การเลี้ยงดูเด็กอายุ 0-5 ปี ในครัวเรือน

| ผู้เลี้ยงดูเด็กในครัวเรือน | จำนวน<br>(N=97) | ร้อยละ<br>(100.0) |
|----------------------------|-----------------|-------------------|
| มารดาของเด็ก               | 80              | 82.4              |
| บิดาของเด็ก                | 5               | 5.2               |
| ญาติพี่น้อง                | 10              | 10.3              |
| บุคคลภายนอกครอบครัว        | 2               | 2.1               |

17. ปัญหาการเลี้ยงดูเด็กอายุ 0-5 ปี ตามครัวเรือนในชุมชน ปัญหาการเลี้ยงดูเด็กในครัวเรือน ส่วนมากหรือร้อยละ 44.3 มีปัญหาด้านสุขภาพอนามัย รองลงมาเป็นร้อยละ 25.3 ที่ไม่พบว่ามีปัญหา และส่วนที่มีปัญหาที่มีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันในการเลี้ยงดูเด็ก เป็นร้อยละ 15.5 และร้อยละ 14.4 ที่มีปัญหาการเลี้ยงดู และมีปัญหาการพัฒนาการที่เหมาะสม ตามลำดับดังตารางที่ 17

ตารางที่ 17 ปัญหาการเลี้ยงดูเด็กอายุ 0-5 ปี

| ปัญหาที่สำคัญในการเลี้ยงดูเด็ก | จำนวน<br>(N=97) | ร้อยละ<br>(100.0) |
|--------------------------------|-----------------|-------------------|
| สุขภาพ                         | 43              | 44.3              |
| การพัฒนาการ                    | 14              | 14.4              |
| การเลี้ยงดู                    | 15              | 15.5              |
| ไม่มี                          | 25              | 25.8              |

#### 4.2 การประเมินผลการดำเนินงานของโครงการฯ

การดำเนินงานของโครงการพัฒนาเด็กและครอบครัวในชนบท องค์การ อีโกล ของพรองเทียร์ จังหวัดบุรีรัมย์ ได้ดำเนินการมาตั้งแต่ เดือนมกราคม 2536 และจะสิ้นสุดโครงการในเดือน ธันวาคม 2539 รวมระยะเวลาตามแผนงาน 4 ปี โดยแบ่งออกเป็นระยะดังนี้

ระยะที่ 1 ตั้งแต่ เดือน มกราคม 2536 ถึง เดือน ธันวาคม 2536 รวมระยะเวลา 1 ปี ซึ่งทางโครงการฯ ได้ทำการศึกษาความเป็นไปได้ (feasibility study) ในพื้นที่ที่ได้รับการคัดเลือก เพื่อที่จะทำการสำรวจปัญหาและความต้องการของชุมชนเกี่ยวกับการพัฒนาเด็ก และชุมชน (needs assessement) สำหรับการออกแบบโครงการ (detailed design) ที่จะเป็โครงการนำร่อง (pilot project) ในระยะที่ 2

ในระยะแรกนี้ทางโครงการฯ ได้ดำเนินการศึกษาชุมชน วิเคราะห์ปัญหาชุมชน จัดทำลำดับปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการเขียนโครงการ (project proposal)

ซึ่งมีรายละเอียดที่ระบุไว้ในแผนการดำเนินงาน ได้แก่ วัตถุประสงค์การดำเนินงาน (operational objective) กิจกรรมการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุผล และแผนงาน (action plan) ซึ่งรูปแบบและวิธีการในการดำเนินการทางด้านโครงการฯ ได้เน้นกระบวนการกระบวนการพัฒนาชุมชน ตั้งแต่แรกด้วยการใช้ชีวิตการมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลกับโครงการฯ หลังจากการสร้างความคุ้นเคยกับชาวบ้านของเจ้าหน้าที่ การประชุมแนะนำตัวเองกับคณะกรรมการชุมชน ตลอดจนการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่กับชาวบ้าน ทั้งนี้เพื่อให้ชาวบ้านได้มีความไว้วางใจและเข้าใจจุดมุ่งหมายของโครงการฯ ซึ่งกิจกรรมที่นับว่าประสบผลสำเร็จอย่างมาก คือกิจกรรมเวทีชาวบ้าน (people forum) เพื่อที่จะให้ชาวบ้านสามารถสะท้อนปัญหาในประเด็นที่ต้องการมากที่สุด นอกจากนี้ทางโครงการฯ ได้ใช้เทคนิคการวิเคราะห์ชุมชน โดยการชี้แผนที่ทางสังคม (social mapping) เพื่อระดมข้อคิดเห็นของชาวบ้านให้มีส่วนร่วมมากที่สุด สำหรับเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการจัดทำโครงการฯ ที่สามารถตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของชุมชน

ระยะที่ 2 ตั้งแต่เดือน มกราคม 2537 ถึง เดือน ธันวาคม 2539 รวมระยะเวลา 3 ปี เรียกว่า ระยะการดำเนินงานของโครงการ (Project implementation) ซึ่งทางโครงการจะได้ดำเนินงานภายใต้ตามวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานที่ตั้งไว้ 4 ข้อ ได้แก่

1. เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและครอบครัวในชุมชน
2. เพื่อให้การศึกษาผู้ปกครองในการเลี้ยงดูและการพัฒนาการเด็กในครัวเรือน
3. เพื่อส่งเสริมชาวบ้านโดยองค์กรชุมชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนา เด็กและชุมชน
4. เพื่อประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานและทรัพยากรท้องถิ่นในการพัฒนา

เด็กและชุมชน

จากวัตถุประสงค์ในการดำเนินงาน (Operational Objective) ของโครงการพัฒนาเด็กและครอบครัวในชนบท องค์การ อีโกล ของ พรอง เทียร์ จังหวัดบุรีรัมย์นี้ สามารถวิเคราะห์ผลการดำเนินงานของโครงการฯ ว่าแต่ละวัตถุประสงค์บรรลุผลสำเร็จตามที่ตั้งไว้ หรือไม่เพียงใด โดยเปรียบเทียบกับเครื่องชี้วัดในการประเมิน ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- 4.2.1 ผลการดำเนินงานการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและครอบครัวในชุมชน
- 4.2.2 ผลการดำเนินงานการให้การศึกษาผู้ปกครองเด็กในการเลี้ยงดูและการพัฒนาการเด็ก
- 4.2.3 ผลการดำเนินงานการส่งเสริมการมีส่วนร่วมขององค์กรชาวบ้านในการพัฒนาเด็ก

และชุมชน

4.2.4 ผลการดำเนินงานการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานและทรัพยากรท้องถิ่น ในการพัฒนาเด็กและชุมชนพัฒนาเด็ก

#### 4.2.1 การพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและครอบครัว

##### 4.2.1.1 การปรับปรุงภาวะโภชนาการเด็กอายุ 0 - 5 ปี ในชุมชน

ภาวะโภชนาการของเด็กอายุ 0-5 ปี ในชุมชน พบว่าครัวเรือนที่มีเด็กอายุ 0-5 ปี เกือบทั้งหมด คือ 91 ครัวเรือนหรือร้อยละ 93.8 เห็นว่าเด็กมีภาวะโภชนาการที่ดีขึ้นกว่าเดิม และมีเพียง 6 ครัวเรือนหรือร้อยละ 6.2 เท่านั้นที่เห็นว่าเด็กในครัวเรือนของตนมีภาวะโภชนาการที่ไม่แตกต่างจากเดิม

การติดตามภาวะโภชนาการเด็กอายุ 0-5 ปีในชุมชน พบว่าครัวเรือนที่มีเด็กอายุ 0-5 ปี จำนวน 80 ครัวเรือน หรือร้อยละ 82.5 ที่เด็กได้รับการชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูงทุกงวดอย่างสม่ำเสมอ รองลงมาที่ได้รับชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูงไม่ครบตามงวดหรือบางครั้งจำนวน 16 ครัวเรือนหรือร้อยละ 16.5 และมีเพียง 1 ครัวเรือน หรือร้อยละ 1.0 เท่านั้นที่เด็กไม่เคยได้รับการชั่งน้ำหนักเลย

การได้รับอาหารเสริมประเภทโปรตีนของเด็กอายุ 0-5 ปี ในชุมชน พบว่าครัวเรือนที่ให้อาหารเสริมประเภทโปรตีนเด็กอายุ 0-5 ปี มีจำนวน 68 ครัวเรือน หรือร้อยละ 70.1 ครัวเรือนที่ให้อาหารเสริมประเภทโปรตีนบ้างและไม่สม่ำเสมอจำนวน 21 ครัวเรือน หรือร้อยละ 21.7 และไม่เคยให้อาหารประเภทโปรตีนเลยมีจำนวน 8 ครัวเรือน หรือร้อยละ 8.2

การอบรมผู้ปกครองหรือผู้เลี้ยงดูเด็กอายุ 0-5 ปีด้านโภชนาการ พบว่าครัวเรือนที่เคยให้ผู้ปกครองหรือผู้เลี้ยงดูเข้ารับการอบรมสม่ำเสมอมีจำนวน 69 ครัวเรือน หรือร้อยละ 71.1 ครัวเรือนที่เคยให้ผู้ปกครองหรือผู้เลี้ยงดูเด็กเข้ารับการอบรมบ้าง มีจำนวน 21 ครัวเรือน หรือร้อยละ 21.7 และมีเพียงจำนวน 7 ครัวเรือน หรือร้อยละ 7.2 เท่านั้นที่ไม่เคยให้ผู้ปกครองหรือผู้เลี้ยงดูเด็กเข้ารับการอบรมด้านโภชนาการเลย

จากการดำเนินงานในด้านการปรับปรุงภาวะโภชนาการเด็กอายุ 0-5 ปีตามครัวเรือนในชุมชนสามารถวิเคราะห์ผลได้ดังตารางที่ 18

ตารางที่ 18 การปรับปรุงภาวะโภชนาการเด็กอายุ 0 - 5 ปี ตามครัวเรือนในชุมชน

| ประเด็นที่ประเมิน                                            | ผลการประเมิน   | จำนวน(N) | ร้อยละ |
|--------------------------------------------------------------|----------------|----------|--------|
| 1.1 ภาวะโภชนาการของเด็กในครัวเรือน                           | ดีขึ้นกว่าเดิม | 91       | 93.8   |
|                                                              | เหมือนเดิม     | 6        | 6.2    |
|                                                              | แย่ลง          | 0        | 0.0    |
|                                                              | รวม (N)        | 97       | 100.0  |
| 1.2 การชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูงเด็กตามครัวเรือน              | สม่ำเสมอ       | 80       | 82.5   |
|                                                              | บางครั้ง       | 16       | 16.5   |
|                                                              | ไม่เคยเลย      | 1        | 1.0    |
|                                                              | รวม (N)        | 97       | 100.0  |
| 1.3 การให้อาหารเสริมประเภทโปรตีนแก่เด็ก                      | สม่ำเสมอ       | 68       | 70.1   |
|                                                              | บางครั้ง       | 21       | 21.7   |
|                                                              | ไม่เคย         | 8        | 8.2    |
|                                                              | รวม(N)         | 97       | 100.0  |
| 1.4 ผู้เลี้ยงดูเด็กในครัวเรือนเคยเข้ารับอบรมโภชนาการสม่ำเสมอ | สม่ำเสมอ       | 69       | 71.1   |
|                                                              | บางครั้ง       | 21       | 21.7   |
|                                                              | ไม่เคย         | 7        | 7.2    |
|                                                              | รวม(N)         | 97       | 100.0  |

#### 4.2.1.2 การพัฒนาแม่และเด็กตามครัวเรือนในชุมชน (Home based Community)

การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ของผู้ปกครองหรือผู้เลี้ยงดูเด็ก พบว่าผู้ปกครองหรือผู้เลี้ยงดูเด็กที่เข้าร่วมกลุ่มอย่างสม่ำเสมอจำนวน 71 ครัวเรือน หรือร้อยละ 73.2 ครัวเรือนที่ผู้ปกครองหรือผู้เลี้ยงดูเข้าร่วมกลุ่มบ้าง มีจำนวน 26 ครัวเรือน หรือร้อยละ 26.8 และที่ไม่ปรากฏว่ามีครัวเรือนที่ไม่เคยเข้าร่วมกลุ่มฯเลย

การใช้อุปกรณ์กระตุ้นพัฒนาการของเด็กอายุ 0-5 ปี ของครัวเรือน พบว่าครัวเรือนที่นำสื่อฯ มาใช้ในการกระตุ้นพัฒนาการ เช่น ดูกตา, รูปภาพ, หรือนิทาน ฯลฯ อย่างสม่ำเสมอมีจำนวน 70 ครอบครัว หรือร้อยละ 72.2 ครัวเรือน ที่นำสื่อฯ มาใช้บ้างมีจำนวน 20 ครัวเรือน หรือร้อยละ 20.6 และครัวเรือนที่ไม่เคยนำสื่อฯ มาใช้เลย มีจำนวน 7 ครัวเรือน หรือร้อยละ 7.2

การปรับปรุงอาหารให้ถูกหลักโภชนาการแก่เด็ก พบว่าครัวเรือนที่เห็นว่ารู้จักปรับปรุงอาหารให้ถูกหลักโภชนาการมากขึ้นมีจำนวน 75 ครัวเรือน หรือร้อยละ 77.3 ครัวเรือน เห็นว่าครัวเรือนของตนรู้จักปรับปรุงอาหารให้ถูกหลักโภชนาการบ้าง จำนวน 20 ครัวเรือน หรือร้อยละ 20.6 และที่เห็นว่าครัวเรือนของตนไม่เคยรู้จักปรับปรุงด้านโภชนาการเลยมี จำนวน 2 ครัวเรือน หรือร้อยละ 2.1 เท่านั้น

จากการดำเนินงานในด้านการพัฒนาแม่และเด็กตามครัวเรือนในชุมชน สามารถวิเคราะห์ได้ ดังตารางที่ 19

**ตารางที่ 19** การพัฒนาแม่และเด็กตามครัวเรือนในชุมชน

| ประเด็นที่ประเมิน                                                                       | ผลการประเมิน   | จำนวน(N) | ร้อยละ |
|-----------------------------------------------------------------------------------------|----------------|----------|--------|
| 2.1 ครัวเรือนที่ได้เคยเข้าร่วมกิจกรรมสัมพันธ์แม่ลูก                                     | เคย            | 71       | 73.2   |
|                                                                                         | บางครั้ง       | 26       | 26.8   |
|                                                                                         | ไม่เคย         | 0        | 0.0    |
|                                                                                         | รวม(N)         | 97       | 100.0  |
| 2.2 ครัวเรือนที่ได้เคยเข้ารับการชมสื่อเผยแพร่ของโครงการ                                 | เคย            | 70       | 72.2   |
|                                                                                         | บางครั้ง       | 20       | 20.6   |
|                                                                                         | ไม่เคย         | 7        | 7.2    |
|                                                                                         | รวม (N)        | 97       | 100.0  |
| 2.3 ครัวเรือนที่เห็นว่ากิจกรรมสัมพันธ์แม่ลูกทำให้เด็กได้<br>อาหารเสริมและกิจกรรมบันเทิง | มากขึ้น        | 75       | 77.3   |
|                                                                                         | พอใช้          | 20       | 20.6   |
|                                                                                         | ไม่ต่างจากเดิม | 2        | 2.1    |
|                                                                                         | รวม (N)        | 97       | 100.0  |

**4.2.1.3 การพัฒนาเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในชุมชน (Community Pre-School)**

ครัวเรือนที่พาเด็กไปใช้บริการในศูนย์ฯ พบว่าครัวเรือนที่พาเด็กอายุ 0 - 5 ปี ผากเลี้ยงอย่างสม่ำเสมอทุกวันจำนวน 72 ครัวเรือน หรือร้อยละ 74.2 ที่ไปผากเลี้ยงในบางครั้ง จำนวน 17 ครัวเรือน หรือร้อยละ 17.5 และที่ไม่เคยพาเด็กไปผากเลี้ยงที่ศูนย์เลย มีจำนวน 8 ครัวเรือนหรือร้อยละ 8.3

แม่หรือผู้เลี้ยงดูเด็กเข้าร่วมทำอาหารกลางวัน พบว่าแม่หรือผู้เลี้ยงดูเด็กที่ไปช่วยทำอาหารเลี้ยงเด็กในศูนย์มีจำนวน 72 ครัวเรือน หรือร้อยละ 74.2 ไปช่วยในบางครั้ง จำนวน 8 ครัวเรือน หรือร้อยละ 8.3 และที่ไม่เคยไปช่วยเหลือมีจำนวน 17 ครัวเรือน หรือร้อยละ 17.5

### แม่หรือผู้เลี้ยงดูเด็กไปช่วยผลิตสื่อเพื่อกิจกรรมเด็กในศูนย์ฯ

พบว่าแม่หรือผู้เลี้ยงดู

เด็กที่ไปช่วยผลิตสื่ออย่างสม่ำเสมอ จำนวน 69 ครั้วเรือน หรือร้อยละ 71.1 ไปช่วยผลิตสื่อ  
บางครั้งจำนวน 21 ครั้วเรือนหรือร้อยละ 21.7 และไม่เคยได้ช่วยเหลือจำนวน 7 ครั้วเรือน  
หรือร้อยละ 7.2

การบริจาคเงินเพื่อบำรุงศูนย์ฯของผู้ปกครอง พบว่าครั้วเรือนที่มีเด็กมาใช้บริการในศูนย์ฯ  
ที่บริจาคเงินบำรุงจำนวน 95 ครั้วเรือนหรือร้อยละ 97.9 ที่บริจาคเป็นบางครั้งจำนวน ไม่มีเลย  
และมีเพียง 2 ครั้วเรือนหรือร้อยละ 2.1 เท่านั้นที่ไม่เคยบริจาคเลย

การพัฒนาการของเด็กที่เข้าร่วมกิจกรรมในศูนย์ฯ พบว่าครั้วเรือนที่เห็นว่าเด็กที่เข้า  
รับบริการจากศูนย์ฯมีการพัฒนาทางร่างกาย ทางอารมณ์ ทางสังคม และจิตใจที่ดีขึ้น จำนวน 100  
ครั้วเรือน หรือร้อยละ 100.0

จากการดำเนินงานในประเด็นที่เกี่ยวกับการพัฒนาเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในชุมชน  
สามารถวิเคราะห์ได้ดังตารางที่ 20

ตารางที่ 20 การพัฒนาเด็กของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในชุมชน

| ประเด็นที่ประเมิน                                                    | ผลการประเมิน จำนวน(N) ร้อยละ |    |       |
|----------------------------------------------------------------------|------------------------------|----|-------|
| 3.1 การพาบุตรหลานเข้าไปร่วมกิจกรรมพัฒนาเด็กที่ศูนย์ฯ<br>ของผู้ปกครอง | ทุกครั้ง                     | 72 | 74.2  |
|                                                                      | บางครั้ง                     | 17 | 17.5  |
|                                                                      | ไม่เคย                       | 8  | 8.3   |
|                                                                      | รวม (N)                      | 97 | 100.0 |
| 3.2 ครั้วเรือนที่เคยได้เข้าไปช่วยทำอาหารกลางวันในศูนย์ฯ              | ทุกครั้ง                     | 72 | 74.2  |
|                                                                      | บางครั้ง                     | 8  | 8.3   |
|                                                                      | ไม่เคย                       | 17 | 17.5  |
|                                                                      | รวม(N)                       | 97 | 100.0 |

ตารางที่ 20 การพัฒนาเด็กของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในชุมชน (ต่อ)

| ประเด็นที่ประเมิน                                                      | ผลการประเมิน      | จำนวน(N) | ร้อยละ |
|------------------------------------------------------------------------|-------------------|----------|--------|
| 3.3 ครั้วเรือนได้เคยเข้าไปร่วมผลิตสื่อการสอนของศูนย์ฯ                  | ทุกครั้ง          | 69       | 71.1   |
|                                                                        | บางครั้ง          | 21       | 21.7   |
|                                                                        | ไม่เคย            | 7        | 7.2    |
|                                                                        | รวม(N)            | 97       | 100.0  |
| 3.4 ครั้วเรือนได้เคยร่วมบริจาคเงินบำรุงกิจกรรมของศูนย์ฯ                | ทุกครั้ง          | 95       | 97.9   |
|                                                                        | บางครั้ง          | 0        | 0.0    |
|                                                                        | ไม่เคย            | 2        | 2.1    |
|                                                                        | รวม(N)            | 97       | 100.0  |
| 3.5 ข้อคิดเห็นในการนำเด็กไปร่วมกิจกรรมศูนย์ฯทำให้เด็ก<br>มีการพัฒนาการ | ดีมาก             | 100      | 100.0  |
|                                                                        | พอใช้ได้          | 0        | 0.0    |
|                                                                        | ไม่แตกต่างจากเดิม | 0        | 0.0    |
|                                                                        | รวม(N)            | 100      | 100.0  |

## 4.2.2 การให้การศึกษากับครอบครัวในการเลี้ยงดูและพัฒนากิจการเด็ก

## 4.2.2.1 การเยี่ยมบ้านและครั้วเรือนที่มีเด็กอายุ 0-5 ปี (home and family visiting)

ครั้วเรือนที่มีเด็กอายุ 0-5 ปี ได้รับการเยี่ยมอย่างสม่ำเสมอไม่น้อยกว่า 3 ครั้งในปีที่ผ่านมามีจำนวน 70 ครั้วเรือนหรือร้อยละ 72.0 ครั้วเรือนที่ได้รับการเยี่ยมบ้างน้อยกว่า 3 ครั้ง มีจำนวน 27 ครั้วเรือน หรือร้อยละ 27.8 และครั้วเรือนที่ไม่เคยรับการเยี่ยมเลย ไม่ปรากฏ

ครัวเรือนที่ได้รับการเยี่ยมบ้านเห็นว่า ได้ทำให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับปัญหาการเลี้ยงดูเด็กมากขึ้นมีจำนวน 70 ครัวเรือน หรือร้อยละ 72.2 ครัวเรือนที่เห็นว่าพ่อกับแม่มีความรู้เพิ่มขึ้นบ้างจำนวน 17 ครัวเรือน หรือร้อยละ 17.5 และที่เห็นว่าไม่แตกต่างจากเดิม 10 ครัวเรือนหรือร้อยละ 10.3

ครัวเรือนที่ได้รับการเยี่ยมบ้านที่เห็นว่าทำให้ผู้ปกครองรู้จักการให้อาหารเด็กอย่างถูกต้องหลักโภชนาการ จำนวน 55 ครัวเรือน หรือร้อยละ 56.7 ครัวเรือนที่เห็นว่าได้ให้อาหารเด็กในบางครั้ง มีจำนวน 10 ครัวเรือน หรือร้อยละ 10.3 และที่ให้น้อยมาก มีจำนวนทั้งสิ้น 32 ครัวเรือนหรือร้อยละ 33.0

ครัวเรือนที่ได้รับการเยี่ยมที่เห็นว่าผู้ปกครองหรือผู้เลี้ยงดูรู้จักดูแลสุขภาพอนามัยเด็กมากขึ้นมีจำนวน 61 ครัวเรือน หรือร้อยละ 62.9 เห็นว่ารู้จักดูแลสุขภาพดีบ้าง มีจำนวน 16 ครัวเรือนหรือร้อยละ 16.5 ส่วนที่เห็นว่าน้อย มีจำนวน 20 ครัวเรือน หรือร้อยละ 20.6

จากการประเมินผลการดำเนินงานประเด็นด้านการเยี่ยมบ้านของโครงการ สามารถวิเคราะห์ได้ดังตารางที่ 21

ตารางที่ 21 การเยี่ยมบ้านและครัวเรือนที่มีเด็กอายุ 0-5 ปี

| ประเด็นที่ประเมิน                                             | ผลการประเมิน จำนวน(N) ร้อยละ |                |    |       |
|---------------------------------------------------------------|------------------------------|----------------|----|-------|
|                                                               |                              |                |    |       |
| 1.1 การได้รับเยี่ยมครัวเรือนเด็ก0-5ปี                         | 3 ครั้งขึ้นไป                | สม่ำเสมอ       | 70 | 72.2  |
|                                                               | น้อยกว่า 3 ครั้ง             | บางครั้ง       | 27 | 27.8  |
|                                                               |                              | ไม่เคย         | 0  | 0.0   |
|                                                               |                              | รวม (N)        | 97 | 100.0 |
| 1.2 การเรียนรู้ปัญหาเด็กของครัวเรือนที่เคยได้รับการเยี่ยมบ้าน |                              | มาก            | 70 | 72.2  |
|                                                               |                              | พอใช้ได้       | 17 | 17.5  |
|                                                               |                              | ไม่ต่างจากเดิม | 10 | 10.3  |
|                                                               |                              | รวม(N)         | 97 | 100.0 |

ตารางที่ 21 การเยี่ยมบ้านและครัวเรือนที่มีเด็กอายุ 0-5 ปี (ต่อ)

| ประเด็นที่ประเมิน                                            | ผลการประเมิน จำนวน(N) ร้อยละ |    |       |
|--------------------------------------------------------------|------------------------------|----|-------|
| 1.3 การเยี่ยมบ้านทำให้ผู้ปกครองจัดหาอาหารเด็กถูกหลักโภชนาการ | มาก                          | 55 | 56.7  |
|                                                              | ปานกลาง                      | 10 | 10.3  |
|                                                              | น้อย                         | 32 | 33.0  |
|                                                              | รวม(N)                       | 97 | 100.0 |
| 1.4 การเยี่ยมบ้านทำให้ผู้ปกครองรู้จักดูแลสุขภาพเด็ก          | มาก                          | 61 | 62.9  |
|                                                              | ปานกลาง                      | 16 | 16.5  |
|                                                              | น้อย                         | 20 | 20.6  |
|                                                              | รวม(N)                       | 97 | 100.0 |

4.2.2.2 การผลิตสื่อเพื่อกระตุ้นพัฒนาการเด็กตามครัวเรือน

การร่วมกระบวนการกลุ่มเพื่อผลิตสื่อกระตุ้นพัฒนาการในครัวเรือน พบว่าครัวเรือนที่เคยเข้าร่วมกระบวนการกลุ่มผลิตสื่อฯ มีถึง 88 ครัวเรือน หรือร้อยละ 90.7 และเคยเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวน้อย มีจำนวน 29 ครัวเรือน หรือร้อยละ 29.9 โดยในจำนวนที่เคยเข้าร่วมฯ นั้นมีผู้ปกครองหรือผู้เลี้ยงดูเด็ก เข้าร่วมกิจกรรมทุกครั้งที่มีโครงการดำเนินงาน มีจำนวนมากที่สุดคือ 67 ครัวเรือน หรือร้อยละ 69.1 โดยรองลงไปคือ เคยเข้าร่วมกิจกรรมฯ บ้างในบางครั้ง มีจำนวน 1 ครัวเรือน หรือร้อยละ 1.0 จากการที่ศึกษาเพิ่มเติมถึงเหตุผลในการดำเนินกิจกรรมในการผลิตสื่อฯ ผู้ปกครองส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าสื่อต่าง ๆ เช่น ตุ๊กตา ของเล่น หาช้อได้ง่ายกว่าหรือถ้าคิดจะทำก็เห็นว่ายาก และศูนย์การพัฒนาเด็กเล็กในชุมชนก็มีเพียงพอ ซึ่งในประเด็นนี้สามารถวิเคราะห์ได้ว่าผู้ปกครองอาจจะยังไม่เข้าใจถึงสื่อกระตุ้นการพัฒนาเด็กเป็นส่วนใหญ่

การนำสื่อฯ ไปใช้ในการเลี้ยงดูเด็ก เพราะว่า ในจำนวนที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อการผลิตสื่อฯ มีครัวเรือนที่เคยนำสื่อไปใช้ในการเลี้ยงดูเด็กสม่ำเสมอ มีจำนวน 46 ครัวเรือนหรือร้อยละ 67.7 และรองลงมาคือครัวเรือนที่นำสื่อฯ ไปใช้บ้างหรือไม่สม่ำเสมอ มีจำนวน 20 ครัวเรือน

หรือร้อยละ 29.4 ส่วนครัวเรือนที่ไม่เคยใช้สื่อฯ เลย มีจำนวน 2 ครัวเรือน หรือร้อยละ 2.9

ประเภทของการใช้สื่อฯ ของครัวเรือนที่มีเด็กอายุ 0 - 5 ปี จากจำนวนผู้ที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม เพราะว่า ครัวเรือนที่รู้จักใช้สื่อฯ อย่างน้อย 3 ชนิดขึ้นไป มีจำนวน 47 ครัวเรือน หรือร้อยละ 69.1 รองลงไปรู้จักใช้สื่อฯ น้อยกว่า 3 ชนิด มีจำนวน 21 ครัวเรือน หรือร้อยละ 30.9 ส่วนครัวเรือนที่ไม่รู้จักใช้สื่อฯ เลยไม่มี

ความเชื่อของผู้ปกครองในการใช้สื่อฯ กระตุ้นพัฒนาการ พบว่าครัวเรือนที่เห็นว่าสื่อฯ ช่วยกระตุ้นในการพัฒนาเด็กอย่างมาก มีจำนวน 47 คน หรือร้อยละ 69.1 รองลงไปคือ ที่เห็นว่าสื่อฯ ช่วยกระตุ้นในการพัฒนาเด็กบ้าง มีจำนวน 20 ครัวเรือน หรือร้อยละ 29.4 ส่วนครัวเรือนที่ไม่เชื่อว่าสื่อฯ จะช่วยในการกระตุ้นพัฒนาการเด็ก มีจำนวน 1 ครัวเรือน หรือร้อยละ 1.5

การดำเนินงานในด้านการผลิตสื่อการกระตุ้นพัฒนาการเด็กนี้ สามารถวิเคราะห์ได้

ดังตารางที่ 22

ตารางที่ 22 การผลิตสื่อเพื่อกระตุ้นพัฒนาการเด็กอายุ 0-5 ปีในชุมชน

| ประเด็นที่ประเมิน                               | ผลการประเมิน | จำนวน(N) | ร้อยละ |
|-------------------------------------------------|--------------|----------|--------|
| 2.1 ครัวเรือนที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มแม่ลูก   | สม่ำเสมอ     | 67       | 69.1   |
|                                                 | บางครั้ง     | 1        | 1.0    |
|                                                 | น้อย         | 29       | 29.9   |
|                                                 | รวม(N)       | 97       | 100.0  |
| 2.2 การนำสื่อฯไปใช้ในการเลี้ยงดูเด็กในครัวเรือน | สม่ำเสมอ     | 46       | 67.7   |
|                                                 | บางครั้ง     | 20       | 29.4   |
|                                                 | น้อย         | 2        | 2.9    |
|                                                 | รวม (N)      | 68       | 100.0  |

**ตารางที่ 22** การผลิตสื่อเพื่อกระตุ้นพัฒนาการเด็กอายุ 0-5 ปีในชุมชน (ต่อ)

| ประเด็นที่ประเมิน                                             | ผลการประเมิน | จำนวน(N) | ร้อยละ |
|---------------------------------------------------------------|--------------|----------|--------|
| 2.3 การรู้จักสื่ออย่างน้อย 3 ชนิดเพื่อนำมาใช้                 | มาก          | 47       | 69.1   |
|                                                               | บางครั้ง     | 21       | 30.9   |
|                                                               | ไม่เคย       | 0        | 0.0    |
|                                                               | รวม (N)      | 68       | 100.0  |
| 2.4 การเข้าใจของผู้ปกครองในการใช้สื่อในการกระตุ้นพัฒนาการเด็ก | มาก          | 47       | 69.1   |
|                                                               | บางครั้ง     | 20       | 29.4   |
|                                                               | น้อย         | 1        | 1.5    |
|                                                               | รวม(N)       | 68       | 100.0  |

**4.2.3 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชนในการพัฒนาเด็กและชุมชน**

**4.2.3.1 การมีส่วนร่วมของกรรมการที่เป็นองค์กรชุมชนในงานพัฒนา**

การเข้าร่วมประชุมของคณะกรรมการฯ พบว่ากรรมการองค์กรชุมชนที่เคยเข้าร่วมประชุมนั้นมีผู้เคยเข้าร่วมประชุมทุกคนคือ จำนวน 42 คน หรือร้อยละ 100 แต่ในจำนวนที่เคยเข้าร่วมประชุมนี้ มีกรรมการเห็นว่าตนเองเข้าร่วมประชุมทุกครั้ง จำนวน 38 คน หรือร้อยละ 90.5 และที่เคยเข้าร่วมประชุมบ้างมีจำนวน 4 คน หรือร้อยละ 9.5

การแสดงความคิดเห็นต่อที่ประชุมของกรรมการฯ พบว่ากรรมการฯ ที่เข้าร่วมประชุมที่ได้เคยแสดงความคิดเห็นทุกครั้งอย่างสม่ำเสมอ มีจำนวน 30 คนหรือร้อยละ 71.4 และที่เคยแสดงความคิดเห็นบ้าง มีจำนวน 12 คนหรือร้อยละ 28.6 ส่วนที่ไม่เคยแสดงความคิดเห็นต่อที่ประชุมเลยไม่ปรากฏ

การลงมติหรือการตัดสินใจในการประชุมหารือของกรรมการฯ พบว่ากรรมการฯ ที่เคยลงมติหรือตัดสินใจในการประชุม มีจำนวน 29 คนหรือร้อยละ 69.0 รองลงมาคือเคยลงมติหรือตัดสินใจในการประชุมหารือบ้าง มีจำนวน 7 คน หรือร้อยละ 16.7 ส่วนที่ไม่เคยลงมติ

หรือตัดสินใจเลย มีจำนวน 6 คนหรือร้อยละ 14.3

การนำผลการประชุมไปปฏิบัติของกรรมการฯ พบว่ากรรมการฯ ที่นำผลการประชุมไปปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอมีจำนวนมากที่สุดคือ 30 คน หรือร้อยละ 71.4 และรองลงมาคือ นำผลประชุมไปปฏิบัติบ้างในบางครั้ง มีจำนวน 12 คน หรือร้อยละ 28.6 ส่วนที่ไม่เคยนำผลประชุมไปปฏิบัติเลยไม่ปรากฏแต่อย่างใด

จากผลการดำเนินงานในด้านการมีส่วนร่วมในการประชุมหารือของกรรมการฯ ที่เป็นองค์กรชาวบ้าน สามารถวิเคราะห์ได้ตามตารางที่ 23

ตารางที่ 23 การมีส่วนร่วมในการประชุมหารือของกรรมการขององค์กรชุมชน

| ประเด็นที่ประเมิน                      | ผลการประเมิน | จำนวน(N) | ร้อยละ |
|----------------------------------------|--------------|----------|--------|
| 1.1 การเข้าร่วมประชุม                  | ทุกครั้ง     | 38       | 90.5   |
|                                        | บางครั้ง     | 4        | 9.5    |
|                                        | ไม่เคย       | 0        | 0.0    |
|                                        | รวม (N)      | 42       | 100.0  |
| 1.2 การแสดงความคิดเห็นต่อที่ประชุม     | ทุกครั้ง     | 30       | 71.4   |
|                                        | บางครั้ง     | 12       | 28.6   |
|                                        | ไม่เคย       | 0        | 0.0    |
|                                        | รวม(N)       | 42       | 100.0  |
| 1.3 การลงมติหรือการตัดสินใจในการประชุม | ทุกครั้ง     | 29       | 69.0   |
|                                        | บางครั้ง     | 7        | 16.7   |
|                                        | ไม่เคย       | 6        | 14.3   |
|                                        | รวม (N)      | 42       | 100.0  |

ตารางที่ 23 การมีส่วนร่วมในการประชุมหารือของกรรมการขององค์กรชุมชน (ต่อ)

| ประเด็นที่ประเมิน          | ผลการประเมิน | จำนวน(N) | ร้อยละ |
|----------------------------|--------------|----------|--------|
| 1.4 การนำผลประชุมไปปฏิบัติ | ทุกครั้ง     | 30       | 71.4   |
|                            | บางครั้ง     | 12       | 28.6   |
|                            | ไม่เคย       | 0        | 0.0    |
|                            | รวม(N)       | 42       | 100.0  |

4.2.3.2 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมในการพัฒนาเด็กของกรรมการที่เป็นองค์กรชุมชน

การเข้ากิจกรรมการพัฒนาคณะกรรมการฯ พบว่ากรรมการฯ ทั้งหมด คือ 42 คน เคยเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว โดยมีกรรมการฯ ที่เคยเข้าร่วมทุกครั้งจำนวน 32 คนหรือร้อยละ 76.2 และเคยเข้ากิจกรรมบ้าง มีจำนวน 10 คนหรือร้อยละ 23.8

การเข้ามามีส่วนร่วมในการเสียสละแรงกายหรือปัจจัยต่างๆของกรรมการฯ พบว่า กรรมการฯ ที่เคยเสียสละแรงกายหรือทรัพย์สินต่างๆ นั้นมีจำนวนทั้งหมด คือ 42 คน แต่กรรมการฯ ที่เห็นว่าตนเองมีส่วนร่วมประเด็นอย่างสม่ำเสมอมีจำนวน 30 ครั้งหรือร้อยละ 71.4 และที่เคยเข้ามามีส่วนร่วมบ้างและไม่สม่ำเสมอ มีจำนวน 12 คน หรือร้อยละ 28.6 ส่วนที่เห็นว่าตนเองไม่เคยช่วยนั้นพบว่าไม่มี

การให้ข้อคิดเห็นในการปรับปรุงและพัฒนากิจกรรมเด็ก พบว่ากรรมการฯ เคยให้ข้อคิดเห็นในประเด็นนี้ทุกคน คือจำนวน 38 คน หรือร้อยละ 90.48 ซึ่งในจำนวนนี้ มีกรรมการฯ ที่ให้ข้อคิดเห็นอันเกี่ยวกับกิจกรรมพัฒนาคณะอย่างสม่ำเสมอเป็นจำนวน 33 คนหรือร้อยละ 78.6 รองลงมาคือเคยให้ข้อคิดเห็นในการปรับปรุงและพัฒนากิจกรรมดังกล่าวบ้างจำนวน 5 คน หรือร้อยละ 11.9 ส่วนไม่เคยให้ข้อคิดเห็นเลย มีจำนวน 4 คน หรือร้อยละ 9.5 ตามลำดับ

จากประเด็นเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการมีส่วนร่วมของกรรมการฯ สามารถวิเคราะห์ได้ตามตารางที่ 24

ตารางที่ 24 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาเด็ก

| ประเด็นที่ประเมิน                                         | ผลการประเมิน | จำนวน(N) | ร้อยละ |
|-----------------------------------------------------------|--------------|----------|--------|
| 2.1 การเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาเด็ก                        | ทุกครั้ง     | 32       | 76.2   |
|                                                           | บางครั้ง     | 10       | 23.8   |
|                                                           | ไม่เคย       | 0        | 0.0    |
|                                                           | รวม(N)       | 42       | 100.00 |
| 2.2 การร่วมปรึกษาเพื่อกิจกรรมการพัฒนาเด็ก                 | ทุกครั้ง     | 30       | 71.4   |
|                                                           | บางครั้ง     | 12       | 28.6   |
|                                                           | ไม่เคย       | 0        | 0.0    |
|                                                           | รวม(N)       | 42       | 100.0  |
| 2.3 การเสนอข้อคิดในการปรับปรุงและพัฒนากิจกรรมการพัฒนาเด็ก | ทุกครั้ง     | 33       | 78.6   |
|                                                           | บางครั้ง     | 5        | 12.0   |
|                                                           | ไม่เคย       | 4        | 9.4    |
|                                                           | รวม (N)      | 42       | 100.0  |

#### 4.2.3.3 การมีส่วนร่วมของกรรมการฯในการบริหารจัดการงานพัฒนาเด็กและชุมชน

**การมีส่วนร่วมในการวางแผน** พบว่ากรรมการฯส่วนใหญ่ คือ จำนวน 31 คน หรือร้อยละ 73.8 ที่เห็นว่าตนเองเคยมีส่วนร่วมในการวางแผนงานการพัฒนาเด็กและชุมชน รองลงไพบีจำนวน 9 คน หรือร้อยละ 21.4 ที่เคยมีส่วนร่วมในบางครั้ง ส่วนผู้ที่ไม่เคยมีส่วนร่วมในการวางแผนเลย มีเพียง 2 คน หรือร้อยละ 4.8

**การมีส่วนร่วมในการศึกษาดูงานและพัฒนา** พบว่ากรรมการที่เคยศึกษาดูงานด้านการพัฒนาเด็กและชุมชน เกือบทุกครั้ง (เกินกว่า 2 ครั้งต่อปี) มีจำนวน 30 คน หรือร้อยละ 71.4 ซึ่งส่วนใหญ่ไปศึกษาดูงานกับโครงการฯ และสถานื่อนามัยตำบล รองลงไปที่เคยไปศึกษาดูงานน้อยกว่า 2 ครั้ง มีจำนวน 8 คน หรือร้อยละ 16.7 ส่วนผู้ที่ไม่เคยได้ไปศึกษาดูงานเลย มีเพียง 6 คน หรือร้อยละ 11.9

**การมีส่วนร่วมในการติดตามการดำเนินงานการพัฒนาของกรรมการฯ** พบว่ากรรมการฯส่วนใหญ่ มีจำนวน 32 คน หรือร้อยละ 76.2 ที่เห็นว่าตนเองติดตามผลการดำเนินงานด้านการพัฒนาเด็กและชุมชนอย่างสม่ำเสมอ รองลงไปคือจำนวน 6 คน หรือร้อยละ 14.3 ที่เคยติดตามผลการดำเนินงานการพัฒนาบ้าง ส่วนผู้ที่ไม่เคยติดตามผลเลย มีเพียง 4 คนหรือร้อยละ 9.5

**การมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในงานพัฒนา** พบว่ากรรมการฯส่วนใหญ่ มีจำนวน 29 คน หรือร้อยละ 69.1 ที่มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น รองลงไพบีจำนวน 7 คน หรือร้อยละ 16.7 ที่เคยแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นบ้าง ส่วนกรรมการที่เห็นว่าตนไม่เคยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในงานพัฒนาเด็กและชุมชนเลยมีเพียง 6 คน หรือร้อยละ 14.3

จากการดำเนินงานในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของกรรมการที่เป็นองค์กรชุมชน ในโครงการฯ สามารถวิเคราะห์ได้ดังตารางที่ 25

ตารางที่ 25 การมีส่วนร่วมของกรรมการฯในการบริหารจัดการกิจกรรมการพัฒนาเด็ก

| ประเด็นการประเมิน                           | ผลการประเมิน | จำนวน(N) | ร้อยละ |
|---------------------------------------------|--------------|----------|--------|
| 3.1 การมีส่วนร่วมในการวางแผน                | ทุกครั้ง     | 31       | 73.8   |
|                                             | บางครั้ง     | 9        | 21.4   |
|                                             | ไม่เคย       | 2        | 4.8    |
|                                             | รวม (N)      | 42       | 100.0  |
| 3.2 การมีส่วนร่วมในการศึกษาดูงาน            | ทุกครั้ง     | 30       | 71.4   |
|                                             | บางครั้ง     | 8        | 16.7   |
|                                             | ไม่เคย       | 6        | 11.9   |
|                                             | รวม(N)       | 42       | 100.0  |
| 3.3 การมีส่วนร่วมในการติดตามผลการดำเนินงาน  | ทุกครั้ง     | 32       | 76.2   |
|                                             | บางครั้ง     | 6        | 14.3   |
|                                             | ไม่เคย       | 4        | 9.5    |
|                                             | รวม(N)       | 42       | 100.0  |
| 3.4 การมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น | สม่ำเสมอ     | 29       | 69.1   |
|                                             | บางครั้ง     | 7        | 16.7   |
|                                             | ไม่เคย       | 6        | 14.3   |
|                                             | รวม (N)      | 42       | 100.0  |

#### 4.2.4 การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานและทรัพยากรในท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาเด็กและชุมชน

การประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานและทรัพยากรท้องถิ่นในท้องถิ่น เพื่อการพัฒนาเด็กนั้นสามารถวิเคราะห์ข้อมูลตามตัวแปรได้ดังต่อไปนี้

1. การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแม่และเด็ก ตามแผนปฏิบัติงานของโครงการ(Action Plan) ที่ได้ระบุถึงหน่วยงานที่ทางโครงการฯต้องประสานงาน และสร้างความร่วมมือในด้านการพัฒนาแม่และเด็ก ได้แก่ สถานีนอนามัยตำบลสนวน ที่สังกัดสำนักงานสาธารณสุขอำเภอห้วยราช และสถานีนอนามัยตำบลสวายจิก ที่สังกัดสำนักงานสาธารณสุขอำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งทางโครงการฯ ได้มีการดำเนินงานในการประสานงานในรอบปีที่ผ่าน มาตามข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่โครงการฯ และรายงานผลการดำเนินงานประจำ 3 เดือน พบว่า

- 1.1 การประสานความร่วมมือด้านข้อมูล ข่าวสาร และเอกสารทางวิชาการระหว่างโครงการฯกับสถานีนอนามัยทั้ง 2 แห่งมี มีระดับการประสานงาน และความร่วมมืออยู่ในเกณฑ์ที่ดีมากเนื่องจากที่ผ่านมาได้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลทั้งเชิงปริมาณ เกี่ยวกับตัวเลข ทางประชากร เด็ก ที่ขาดสารอาหาร ปัญหาการเจ็บป่วย ตลอดจนข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยของชาวบ้าน ส่วน เอกสารทางวิชาการได้รับการสนับสนุนจากสถานีนอนามัยเป็นอย่างดี ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการดำเนินงาน จากกิจกรรมการเยี่ยมบ้าน (Home visit) ของโครงการฯ ในส่วนที่เป็นงานโดยตรงกับสถานีนอนามัยแจ้งข้อมูลเป็นราย( case) ไปให้เช่นกัน

- 1.2 การประสานความร่วมมือด้านการฝึกอบรมและพัฒนา พบว่าโครงการฯ ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากสถานีนอนามัย เช่น การเชิญบุคลากรมาเป็นวิทยากรในการอบรมร่วมกัน หรือโครงการเยี่ยมชุมชน ในขณะที่เดียวกันทางโครงการก็สนับสนุนสถานีนอนามัยเกี่ยวกับงบประมาณ การฝึกอบรมบุคลากรที่เป็นชาวบ้านในพื้นที่ดำเนินงาน เช่น การอบรมอาสาสมัคร หรือกลุ่มต่างๆ ในชุมชน

- 1.3 การประสานความร่วมมือในการจัดทำแผนปฏิบัติการร่วมกัน แม้ว่า การประสานงานในด้านนี้ จะมีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานร่วมกัน เพราะสถานีนอนามัย เป็นองค์กรของรัฐต้องยึดแนวนโยบายจากส่วนกลาง และดำเนินงานภายใต้กรอบของระเบียบทางราชการ ทำให้การประสานงานในส่วนของแผนปฏิบัติ ยังไม่เป็นสิ่งที่ยากที่จะปฏิบัติร่วมกันในภาคสนาม (field work) เช่น การเยี่ยมครัวเรือนที่เป็นเด็กแรกเกิด การอบรมโภชนศึกษา

แม้ตามครัวเรือน ที่เป็นงานที่ปฏิบัติงานนอกเวลาราชการ แต่อย่างไรก็ตามแผนปฏิบัติงานดังกล่าว ได้มีการปรับปรุงให้มีความสอดคล้องกันมากขึ้น ดังนั้นการประสานงานในส่วนนี้ก็นับว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ดีมากเช่นกัน

จากประเด็นในการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแม่และเด็ก นี้ สามารถวิเคราะห์ได้ว่าการประสานงานในการดำเนินงาน อยู่ในเกณฑ์ระดับการประสานงานที่ดีมาก

2. การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับงานพัฒนาชุมชน การดำเนินงานในด้านการประสานงานกับหน่วยงานเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน ที่ระบุไว้ในแผนปฏิบัติงาน (Action Plan) และการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่โครงการพบว่าหน่วยงานที่โครงการมีความจำเป็นต้องประสานความร่วมมือด้วยมี 2 ประเภทได้แก่

2.1 หน่วยงานของรัฐ ได้แก่ สำนักงานพัฒนาการอำเภอห้วยราช และสำนักงานพัฒนาการอำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่าทั้งโครงการฯ และหน่วยงานทั้งสองมีระดับการประสานงานที่น้อยมากปัจจัยที่ทำให้มีระดับการประสานงานที่น้อยมากก็เพราะแนวทางปฏิบัติทางการพัฒนาชุมชนยึดระเบียบและคำสั่งตามนโยบาย และกรอบที่ทางกรมพัฒนาชุมชนวางแผน ขณะที่โครงการฯ มีการปฏิบัติงานที่มีความยืดหยุ่นสูงระดับการตัดสินใจอยู่ที่ผู้ปฏิบัติงาน ดังนั้นการประสานงานจึงไม่อยู่ในระดับที่น่าพอใจ

2.2 หน่วยงานขององค์กรพัฒนาเอกชน แม้แผนงานยังไม่ได้ระบุชื่อของหน่วยงานที่ต้องประสานที่เป็นองค์กรพัฒนาเอกชน แต่จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากรายงานประจำ 3 เดือนของโครงการฯ และการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่โครงการฯ พบว่าในรอบปีที่ผ่านมาทางโครงการฯ ได้ประสานงานกับองค์การ Japan Volunteer Committee (JVC) จังหวัดบุรีรัมย์ มูลนิธิพัฒนาเด็ก จังหวัดศรีสะเกษ และองค์การพัฒนาเด็กตามชายแดน จังหวัดสระแก้ว ซึ่งการประสานงานอยู่ในระดับที่ดีมาก การประสานงานส่วนใหญ่ได้แก่ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เทคนิคทางวิชาการ การฝึกอบรมและพัฒนา ตลอดจนการเรียนรู้ในการอบรมผู้นำชุมชน และกลุ่มเป้าหมาย เช่น การพาชาวบ้านไปศึกษาดูงานของโครงการต่างๆ ร่วมกัน ปัจจัยที่ทำให้โครงการฯ ได้รับความร่วมมือกับหน่วยงานดังกล่าวเป็นไปด้วยดีอาจเนื่องมาจากเป็นองค์กรเอกชน ที่มีความยืดหยุ่นในการดำเนินการสูง และมีแนวทางทำงานที่สอดคล้องกัน

3. การประสานความร่วมมือกับองค์กรชาวบ้านและทรัพยากรในท้องถิ่น ในการดำเนินงานด้านนี้ของโครงการฯ โดยการวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์และรายงานประจำ 3 เดือนในรอบปีที่ผ่านมาสามารถแยกประเด็นในการวิเคราะห์ได้ดังนี้

3.1 การประสานความร่วมมือกับผู้นำชุมชน และกรรมการชุมชน พบว่า การประสานงานแทบจะกล่าวได้ว่า เป็นหัวใจสำคัญในการดำเนินงานในการพัฒนาเด็กและชุมชนของโครงการ ตั้งแต่การสำรวจชุมชน (Community survey) การเก็บข้อมูลเบื้องต้น (baseline study) ตลอดจนการจัดทำแผนปฏิบัติงาน (workplan) ส่วนที่ได้รับความร่วมมือกับผู้นำชุมชน ซึ่งได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และกรรมการชุมชนในคณะต่างๆ ซึ่งปัจจัยสนับสนุนให้การประสานเป็นไปด้วยดีเนื่องจากการกระตุ้นผู้นำ และองค์กรชาวบ้านโดยกระบวนการเรียนรู้ (learning process) เพื่อส่งเสริมบทบาทของผู้นำในการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานการพัฒนา

3.2 การประสานความร่วมมือกับทรัพยากรบุคคลในท้องถิ่น นับว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ดีมาก ดังเช่น ทางวัดให้สถานที่ในการทำศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในชุมชน การร่วมมือของชาวบ้านในการสร้างอาคารเพื่อกิจกรรมการพัฒนา ตลอดจนการขอความช่วยเหลือจากผู้สูงอายุในการประดิษฐ์ของเล่นแก่เด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในชุมชน นอกจากนี้ได้มีการนำทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาเด็กและชุมชน เช่น หอกระจายข่าว ศาลาวัด ตลอดจนการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ของชาวบ้านในการผลิตสื่อเพื่อใช้ในการพัฒนาเด็ก เช่น ไม้ฟ และวัสดุอื่นๆ ในท้องถิ่น

3.3 การประสานความร่วมมือกับชุมชนใกล้เคียง การประสานความร่วมมือกับชุมชนใกล้เคียงเป็นไปด้วยดี เช่นผู้นำชุมชนอื่นๆได้เข้ามาเยี่ยมโครงการ แสดงความสนใจที่ต้องการให้โครงการฯขยายพื้นที่ดำเนินงาน หรือแม้แต่บางครอบครัวที่อยู่ไกลจากพื้นที่โครงการก็สนใจ ที่จะพาเด็กมาฝากในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตลอดจนการให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลหรือร่วมประชุมเพื่อสังเกตการณ์ร่วมกัน ดังนั้นการประสานงานในส่วนนี้นับว่าอยู่ในเกณฑ์ดีเช่นเดียวกัน

ดังนั้นอาจสรุปได้ว่า การประสานงานความร่วมมือกับองค์กรและทรัพยากรในท้องถิ่น ทั้งบุคคล และสิ่งที่มีอยู่ในชุมชนเพื่อการพัฒนาเด็กและชุมชน การดำเนินงานส่วนใหญ่บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

#### 4.3 การประเมินข้อคิดเห็นของชาวบ้านที่มีต่อการดำเนินงานของโครงการฯในภาพรวม

ในภาพรวมที่แสดงถึงข้อคิดเห็นของชาวบ้านที่อยู่ในพื้นที่ดำเนินการดำเนินงานของโครงการ (Project area operation) ที่มีต่อการดำเนินงานของโครงการฯ (project implementation) ซึ่งในภาพรวม (holistic view) จะเห็นว่า ทุกประเด็นที่ชาวบ้านตอบแบบสอบถาม จำนวน 406 คน ชาวบ้านส่วนใหญ่ ได้มีทัศนคติที่ดี และมีความพึงพอใจในการดำเนินงานของโครงการฯ ซึ่งสามารถวิเคราะห์ผลได้ดังนี้ คือประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ 4.2 ได้แก่การดำเนินงานของโครงการฯมีความสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของชุมชน และผลการดำเนินงานของโครงการฯ เป็นที่น่าพอใจและคุ้มค่ายิ่ง รองลงไปคือค่าเฉลี่ยที่ 4.1 ได้แก่โครงการได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ และชุมชนมีส่วนร่วมในโครงการฯมากขึ้น ชาวบ้านมีความตระหนักและเห็นความสำคัญของการพัฒนาเด็กในชุมชน เด็กในชุมชนได้รับการเอาใจใส่ในการพัฒนาการด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม และจิตใจที่ดีขึ้น ชาวบ้านได้ให้ความสนใจศึกษา และการแก้ไขปัญหาเด็กและชุมชนมากขึ้น และรองลงไปอีกคือค่าเฉลี่ยที่ 4.0 ได้แก่ผู้นำชุมชน และกรรมการชุมชนมีบทบาทในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนมากขึ้น ส่วนค่าเฉลี่ยที่น้อยที่สุดคือ 3.8 ได้แก่ ชาวบ้านได้รับความรู้จากสื่อฯการพัฒนาของโครงการฯ ในการพัฒนาเด็ก และชุมชนมากขึ้น

จากข้อมูลทั้งกล่าวข้างต้นนี้จึงน่าพอที่จะพิจารณาได้ว่าชาวบ้านในพื้นที่ดำเนินการมีความพึงพอใจ และทัศนคติที่ดี (openion) ต่อการดำเนินงานในชุมชนตนเอง สามารถวิเคราะห์ได้ข้อมูลได้ตามตารางที่ 26

ตารางที่ 26 การแสดงข้อคิดเห็นจากชาวบ้านที่มีต่อการดำเนินงานของโครงการฯ ในภาพรวม

1=ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง 2=ไม่เห็นด้วย 3=ไม่แน่ใจ 4=เห็นด้วย

5=เห็นด้วยอย่างยิ่ง

| ประเด็นในการประเมิน                                                             | ความคิดเห็นของชาวบ้าน |       |        |        |        |         | -   |
|---------------------------------------------------------------------------------|-----------------------|-------|--------|--------|--------|---------|-----|
|                                                                                 | 1                     | 2     | 3      | 4      | 5      | รวม     | x   |
| 1.การดำเนินงานของโครงการฯมีความสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของชุมชน           | (1.2)                 | (0.3) | (7.6)  | (61.8) | (29.1) | (100.0) | 4.2 |
|                                                                                 | 5                     | 1     | 31     | 251    | 118    | 406     |     |
| 2.การดำเนินงานของโครงการฯได้รับความร่วมมือหน่วยงานต่างๆและชุมชนมีส่วนร่วมมาก    | (1.5)                 | (0.5) | (8.6)  | (67.2) | (22.2) | (100.0) | 4.1 |
|                                                                                 | 6                     | 2     | 35     | 273    | 90     | 406     |     |
| 3.ผลการดำเนินงานของโครงการฯเป็นที่พอใจและคุ้มค่า                                | (1.7)                 | (3.0) | (5.2)  | (56.4) | (33.7) | (100.0) | 4.2 |
|                                                                                 | 7                     | 12    | 21     | 229    | 137    | 406     |     |
| 4.เด็กในชุมชนได้รับการเอาใจใส่ในการพัฒนาการด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคมและจิตใจ    | (0.7)                 | (0.5) | (10.6) | (63.6) | (24.6) | (100.0) | 4.1 |
|                                                                                 | 3                     | 2     | 43     | 258    | 100    | 406     |     |
| 5.ชาวบ้านได้รับความรู้จากสื่อการพัฒนาของโครงการในการพัฒนาเด็กและครอบครัวมากขึ้น | (2.7)                 | (3.5) | (20.9) | (57.6) | (15.3) | (100.0) | 3.8 |
|                                                                                 | 11                    | 14    | 85     | 234    | 62     | 406     |     |
| 6.ชาวบ้านในชุมชนได้มีความตระหนักและเห็นความสำคัญในการพัฒนาเด็กและชุมชนมากขึ้น   | (0.5)                 | (0.7) | (10.6) | (63.6) | (24.6) | (100.0) | 4.1 |
|                                                                                 | 2                     | 3     | 43     | 258    | 100    | 406     |     |

ตารางที่ 26 การแสดงข้อคิดเห็นจากชาวบ้านที่มีต่อการดำเนินงานของโครงการฯ

ในภาพรวม (ต่อ)

1=ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง 2=ไม่เห็นด้วย 3=ไม่แน่ใจ 4=เห็นด้วย

5=เห็นด้วยอย่างยิ่ง

| ประเด็นการประเมิน                                                    | ความคิดเห็นของชาวบ้าน |       |        |        |        | รวม     | x   |
|----------------------------------------------------------------------|-----------------------|-------|--------|--------|--------|---------|-----|
|                                                                      | 1                     | 2     | 3      | 4      | 5      |         |     |
| 7.ชาวบ้านได้ให้ความสนใจศึกษาและแก้ไข<br>ปัญหาเด็กและครอบครัวมากขึ้น  | (0.7)                 | (0.5) | (7.4)  | (68.5) | (22.9) | (100.0) | 4.1 |
|                                                                      | 3                     | 2     | 30     | 278    | 93     | 406     |     |
| 8.ผู้นำชุมชนและองค์กรชาวบ้านมีบทบาทในการ<br>พัฒนาเด็กและชุมชนมากขึ้น | (0.5)                 | (0.7) | (10.4) | (69.2) | (19.2) | (100.0) | 4.0 |
|                                                                      | 2                     | 3     | 42     | 281    | 78     | 406     |     |

#### 4.4 การอภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการประเมินผลโครงการพัฒนาชุมชน กรณีโครงการพัฒนาเด็กและครอบครัวในชนบท องค์การ อีโกล ของ พรองเทียร์ จังหวัดบุรีรัมย์ ใช้ระเบียบวิธีวิจัย ประเมินผล โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับครัวเรือนที่มีเด็กอายุ 0-5 ปี ในชุมชนของพื้นที่ดำเนินงานของโครงการฯ เพื่อประเมินผลการดำเนินงานของโครงการพัฒนาเด็กและครอบครัว ว่าได้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือไม่ อย่างไร และเพื่อประเมิน ข้อคิดเห็นของชาวบ้านที่มีต่อการดำเนินงานของโครงการฯ ว่ามีทัศนคติอย่างไร ซึ่งสามารถอภิปรายผลการวิจัยดังนี้

##### 4.4.1 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับครัวเรือนที่มีเด็กอายุ 0-5 ปี ในชุมชน

ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับครัวเรือนที่มีเด็กอายุ 0 - 5 ปี ในชุมชนของพื้นที่

ดำเนินงานของโครงการฯ พบว่าผู้ปกครองเด็กผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ คือ บิดา มารดา ของเด็ก ซึ่งอายุ เฉลี่ย 39 ปี มีระดับการศึกษาคือจบเพียงภาคบังคับ ประถมศึกษาตอนต้น การศึกษานับว่า เป็นอาชีพหลักที่มีความผูกพันกับชาวบ้านมาช้านาน ที่มีผลต่อการดำรงอยู่ในสังคมและครอบครัว แม้ปัจจุบันการศึกษามีต้นทุนในการผลิตสูงขึ้น เพราะชาวบ้านในพื้นที่โครงการฯ มีการพึ่งพาปัจจัย ภายนอกมากขึ้น เช่น การซื้อเครื่องจักรกลทางการเกษตร การซื้อปุ๋ยวิทยาศาสตร์ และยังมีปัญหา ด้านแรงงานในครอบครัว เนื่องจากบุตรหลานที่จบการศึกษาคณะบังคับส่วนใหญ่เดินทางไปหางานที่กรุงเทพฯ และในจังหวัดต่างๆ แต่อย่างไรก็ตามผู้ปกครองเด็กส่วนใหญ่เห็นว่า เป็นอาชีพหลัก เพราะสามารถนำผลผลิตมาไว้บริโภคในครัวเรือน สามารถปลดปล่อยหนี้สินประจำปี และยังสามารถเก็บไปขายเมื่อยามมีเหตุฉุกเฉินอาจเป็นผลมาจากการทำนาได้ปีละ 1 ครั้ง ซึ่ง การทำนาเพียงไม่กี่เดือน ดังนั้นช่วงก่อนและหลังฤดูกาลทำนา จึงต้องมีอาชีพรองคือการไปรับจ้าง ต่างถิ่น โดยเฉพาะหัวหน้าครอบครัว และลูกหลานที่อยู่ในวัยแรงงาน ถิ่นที่ชาวบ้านอพยพไปใช้แรงงานมากที่สุด คือจังหวัดกรุงเทพฯ และจังหวัดบุรีรัมย์ ลักษณะงานได้แก่ งานก่อสร้าง การรับจ้าง แรงงานหนัก การตัดอ้อย และการเกษตรอื่นๆ โดยผลตอบแทนจากการรับจ้าง ส่วนใหญ่เป็นรายวัน และเหมาจ่าย ปัจจัยที่ทำให้สมาชิกในครัวเรือนต้องไปรับจ้างในต่างถิ่นมากขึ้น เนื่องจากภาวะ หนี้สิน เพราะจากการศึกษาพบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ หรือ ร้อยละ 94.9 มีหนี้สิน โดยเฉพาะ หนี้ในระบบที่เกิดจากการตกเขียว(ข้าวเปลือก)กับเจ้าของโรงสี และพ่อค้าในเมือง ซึ่งจาก การสอบถามเพิ่มเติม พบว่าชาวบ้านในพื้นที่ของโครงการฯ ส่วนมากได้ทำสัญญาเช่าซื้อที่นา ทำให้ ไม่มีเอกสารสิทธิ์เกี่ยวกับที่นา และแนวโน้มชาวบ้านจะมีที่ดินถือครองน้อยลง เพราะจากข้อมูล

เบื้องต้น พบว่าครัวเรือนส่วนใหญ่ มีที่ดินถือครองในการประกอบอาชีพทางการเกษตรต่ำกว่า 10 ไร่ ต่อครัวเรือน

เมื่อวิเคราะห์ถึงปัญหาการดำรงอยู่ของครอบครัวที่มีเด็ก อายุ 0 - 5 ปี พบว่า แนวโน้มการอยู่ร่วมกันของสมาชิกในครัวเรือน มีจำนวนน้อยลง เนื่องจากการไปรับจ้างต่างถิ่น มากขึ้นเกี่ยวกับภาวะหนี้สินของชาวบ้านในพื้นที่ดำเนินงานของโครงการฯ มีลักษณะที่สอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ ไพฑูรย์ มีกุล และสุวิทย์ ชีรสวัสดิ์ (2533) ซึ่งพบว่า การทำงานของชาวบ้าน ภาคอีสาน จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งส่วนใหญ่ มีลักษณะชุมชนชาติพันธุ์เขมร (ไทยเขมร) เช่นเดียวกันกับ พื้นที่ของโครงการฯ ได้มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้เพื่อเพิ่มผลผลิต การพึ่งพาปัจจัยภายนอก ทำให้ชาวบ้าน ต้องกู้เงินมาจากนายทุน มาลงทุนทำนา ความสามารถในการชำระหนี้ของชาวบ้าน ขึ้นอยู่กับสภาพดินฟ้าอากาศ และราคาผลผลิตที่ขายได้ รวมทั้งสมาชิกในครัวเรือนที่เป็นวัยหนุ่มสาว ที่ไปทำงานต่างถิ่น เช่นในกรุงเทพฯ และจังหวัดอื่นๆ ส่งเงินมาช่วยครอบครัว เช่นเดียวกัน ในกรณีภาวะหนี้สินของครัวเรือน ปัญหาทางเศรษฐกิจในครัวเรือน มีผลต่อการอพยพไปใช้ แรงงานต่างถิ่นแต่ละปีในชุมชนมีแนวโน้มสูงขึ้น ส่งผลต่อการพัฒนาเด็ก โดยเฉพาะความอบอุ่นใน ครอบครัว

ตามบทบาทหน้าที่ของมารดาทุกคนในสังคมชนบท ต้องเลี้ยงดูเด็กด้วยตนเองเป็น ส่วนใหญ่ แต่จากสภาพเศรษฐกิจที่ต้องพึ่งพิงปัจจัยภายนอกมากขึ้น ทำให้เกิดปัญหาค่าครองชีพใน การเลี้ยงดูครอบครัว ทำให้บทบาทของมารดาเด็ก และสตรีในชุมชน ต้องมีการหารายได้ ช่วยเหลือครอบครัว ซึ่งนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เด็กขาดการเลี้ยงดูจากครอบครัวมากขึ้น และ บางครัวเรือนพ่อแม่ต้องไปรับจ้างต่างจังหวัด ต้องฝากบุคคลอื่นเลี้ยงดูแทน ทำให้เด็กส่วนใหญ่มี ปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย การเลี้ยงดู ซึ่งมีผลให้เด็กมีการพัฒนาการที่ช้า ปัญหาดังกล่าวมี ความสอดคล้องกับการวิจัยประเมินผลเกี่ยวกับการพัฒนาการของเด็กในชุมชนแออัดของ Catherin Delcroix-Howell (1992:35) ซึ่งจากการวิจัย พบว่าเด็กอายุ 0 - 5 ปี เป็นวัยที่ต้องการ ได้รับการดูแลจากบุคคลใกล้ชิดที่สุดโดยเฉพาะแม่ เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาการที่ดี ทั้งสติปัญญา อารมณ์ สังคม จิตใจ และสิ่งแวดล้อมในครอบครัว แต่ผลจากการวิจัยดังกล่าว พบว่าเด็กที่ไม่ได้ รับการเลี้ยงดูอย่างใกล้ชิดกับแม่ ทำให้เด็กมีการพัฒนาการที่ช้าลง ดังนั้นกรณีชุมชนในพื้นที่ดำเนินการ ของโครงการฯ ก็น่าจะมีปัญหาลักษณะที่ใกล้เคียงกัน และกรมพัฒนาชุมชน (2527) ได้ทำการ ประเมินผลโครงการพัฒนาเด็กในชุมชน พบว่า สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมระดับครัวเรือนมีผล ต่อการปรับปรุงคุณภาพชีวิตที่ดีของเด็กในครอบครัว ซึ่งผลการศึกษามีความสอดคล้องกับ โครงการ

พัฒนาเด็กและครอบครัวในชุมชน ขององค์การ อีโกล ของ พรองเทียร์ จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งสภาพทั่วไปทางเศรษฐกิจและสังคมระดับครัวเรือนของชาวบ้านในพื้นที่ดำเนินงานของโครงการ นับว่าเป็นเครื่องชี้วัดที่ดีในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและครอบครัว เพราะเมื่อพิจารณาถึงรายได้ลักษณะอาชีพของหัวหน้าครัวเรือน ระดับการศึกษาของสมาชิกในครัวเรือน และสภาพทั่วไปของครัวเรือนจากการสัมภาษณ์พัฒนาการอำเภอห้วยราช ( 2538 ) พบว่าครัวเรือนที่มีเด็กอายุ 0 - 5 ปีในพื้นที่ดำเนินการส่วนใหญ่เมื่อเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน (จ.ป.ฐ) ถือว่า พื้นที่ดำเนินการของโครงการเป็นชุมชนหลัง และยากจน

จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของครัวเรือนที่มีเด็กอายุ 0 - 5 ปี ผู้วิจัยเห็นว่าข้อมูลดังกล่าวสามารถนำไปเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการวางแผน หรือจัดทำโครงการพัฒนาต่างๆ เป็นอย่างดี และโครงการฯ สามารถนำข้อมูลบางส่วนไปเป็นแนวทางในการศึกษา เช่น การหาแนวทาง แก้ไขปัญหาภาวะหนี้สิน โครงการฝึกอาชีพสตรี และมารดาเด็ก การส่งเสริมการเกษตรเพื่อการพึ่งตนเอง ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนาหรือนำไปวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลเชิงคุณภาพ เมื่อเจ้าหน้าที่ของโครงการฯ ติดตามผลงาน หรือทำกรณีศึกษาเฉพาะ (case by case) ตามครัวเรือน ตลอดจนการปรับปรุงและพัฒนารูปแบบกิจกรรมต่างๆ ที่จะสามารถปรับปรุงคุณภาพชีวิตเด็ก และครอบครัว ในชุมชนต่อไป

#### 4.4.2 ผลการดำเนินงานของโครงการฯ

##### 4.4.2.1 ผลการดำเนินงานการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและครอบครัว

ผลการดำเนินงานการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและครอบครัวในชุมชนของพื้นที่ดำเนินงานของโครงการฯ ได้แก่ การปรับปรุงภาวะโภชนาการเด็กในครอบครัวตามชุมชน การพัฒนาแม่และเด็กในครัวเรือนตามชุมชน และการพัฒนาเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กในชุมชน พบว่าการดำเนินงานในวัตถุประสงค์นี้ บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ชี้วัด ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

เด็กในชุมชนที่มีอายุ 0 - 5 ปี มีระดับภาวะโภชนาการที่ดีขึ้นสูงกว่าเกณฑ์ชี้วัด ร้อยละ 6.2 เด็กได้รับการชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูงอย่างสม่ำเสมอสูงกว่าเกณฑ์ชี้วัด ร้อยละ 12.5 เด็กได้รับอาหารเสริมครบทุกงวด สูงกว่าเกณฑ์ชี้วัด ร้อยละ 0.1 และผู้ปกครองเด็กได้เข้าร่วมอบรมด้านโภชนาการสูงกว่าเกณฑ์ ร้อยละ 1.1

การพัฒนาแม่และเด็กตามครัวเรือนในชุมชน พบว่าผู้ปกครองได้เคยเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสูงกว่าเกณฑ์ชี้วัด 3.2 ครัวเรือนที่ได้รับสื่อฯ ความรู้ที่ทางโครงการเผยแพร่สูงกว่า

เกณฑ์ชีวิตร้อยละ 2.2 และครัวเรือนสามารถปรุงอาหารให้ถูกต้อง ตามโภชนาการแก่เด็ก 0 - 5 ปี สูงกว่าเกณฑ์ชีวิตร้อยละ 7.3

การพัฒนาเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในชุมชน พบว่า ครอบครัวพาเด็กไปฝากเลี้ยงในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสูงกว่าเกณฑ์ชีวิตร้อยละ 14.5 ผู้ปกครองหรือตัวแทนครัวเรือนได้เข้าไปช่วยจัดทำอาหารกลางวันแก่เด็กในศูนย์ฯ สูงกว่าเกณฑ์ชีวิต 4.2 ผู้ปกครองหรือตัวแทนครัวเรือนไปช่วยผลิตอุปกรณ์ และสื่อฯ กิจกรรมเด็กในศูนย์ฯ สูงกว่าเกณฑ์ ร้อยละ 1.1 ครัวเรือนได้บริจาคเงินบำรุงกิจกรรมศูนย์ฯ อย่างสม่ำเสมอตามข้อตกลงของคณะกรรมการพัฒนาเด็กในชุมชน สูงกว่าเกณฑ์ 27.9 และครัวเรือนเห็นว่า เด็กที่เข้าไปใช้บริการในศูนย์ฯ สูงกว่าเกณฑ์ชีวิต ร้อยละ 30.0

ผลการดำเนินงานในวัตถุประสงค์ข้อนี้ นับว่าการดำเนินงานได้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ชีวิตที่กำหนดไว้ในกรอบและเครื่องชี้วัด

ประเด็นที่ผู้วิจัยสนใจในการดำเนินกิจกรรมครั้งนี้เห็นว่า ทางโครงการฯ เน้นกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน ครอบครัว เป็นอย่างดี พิจารณาได้จากกิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ที่ไปช่วยทำอาหารกลางวันและผลิตสื่อฯ ให้เด็กในศูนย์ฯ นอกจากนี้ผู้ปกครอง หรือครัวเรือนได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับภาวะโภชนาการเด็กในครัวเรือนตนเอง โดยเฉพาะการนำเด็กไปชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูง เพื่อติดตามระดับภาวะโภชนาการของเด็ก ส่วนเด็กที่พ่อแม่ไม่ได้เลี้ยงด้วยตนเองก็ได้รับการเอาใจใส่จากครัวเรือนเพื่อนบ้าน ในการดำเนินการเป็นอย่างดี

ปัจจัยที่ส่งผลให้วัตถุประสงค์ข้อนี้บรรลุผล เนื่องจากมีข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน การประสานงานที่ดีกับ กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และสถานีนอนามัยตำบล และที่สำคัญกว่านั้นคือการเตรียมชุมชนของโครงการฯ ที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยเฉพาะใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่ เช่น วัด พระ และผู้นำอาวุโส และทางโครงการฯ ได้เน้นการส่งเสริมบทบาทของผู้นำชุมชน ในการเรียนรู้ปัญหาด้วยกัน เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาเด็ก และครอบครัวร่วมการประสานงานด้านข้อมูลข่าวสารระหว่างโครงการฯ และองค์กรชุมชน เป็นในลักษณะ 2 ทาง (two way Communication)

#### 4.4.2.2 การให้ความรู้ผู้ปกครองเด็กในการพัฒนาและเลี้ยงดูเด็ก

การให้ความรู้ผู้ปกครองในการพัฒนาและเลี้ยงดูเด็ก ตามครัวเรือนในชุมชน นับว่าเป็นวัตถุประสงค์ของโครงการที่มุ่งเน้น เพื่อที่จะให้ผู้ปกครองหรือสมาชิกในครอบครัวที่มีหน้าที่ดูแลเด็กได้มีความรู้เกี่ยวกับการกระตุ้นพัฒนาการเด็ก ทางด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม

จิตใจ และสิ่งแวดล้อม โดยใช้สื่อทางการศึกษา และข้อมูลข่าวสารเพื่อการพัฒนา แม่และเด็ก ตลอดจนสมาชิกในครัวเรือน ซึ่งการดำเนินงานของโครงการฯ ในวัตถุประสงค์ข้อนี้ ทางโครงการฯ ได้ทำการเยี่ยมบ้านหรือครัวเรือนที่มีเด็กอายุ 0 - 5 ปี (Home visit) การรวมกลุ่มกิจกรรมในการผลิตสื่อฯ เพื่อกระตุ้นให้เด็กมีการพัฒนาการที่เหมาะสม

การเยี่ยมบ้านครัวเรือนที่มีเด็กอายุ 0 - 5 ปี พบว่าครัวเรือนที่ได้รับการเยี่ยมจากโครงการฯ อย่างสม่ำเสมอ หรือไม่ต่ำกว่า 3 ครั้งในรอบปีที่ผ่านมา สูงกว่าเกณฑ์ชี้วัดร้อยละ 2.2 และครัวเรือนที่ได้รับเยี่ยม เห็นว่าตนเองมีความรู้เกี่ยวกับปัญหาการเลี้ยงดูเด็กมากขึ้นร้อยละ 2.2 ครัวเรือนสามารถให้อาหารเด็กถูกหลักโภชนาการมากขึ้น ต่ำกว่าเกณฑ์ชี้วัด ร้อยละ 13.3 และครัวเรือนเห็นว่าผู้เลี้ยงดูเด็กส่วนใหญ่รู้จักดูแลสุขภาพเด็กดีขึ้นต่ำกว่าเกณฑ์ชี้วัด ร้อยละ 7.1

การผลิตสื่อเพื่อการกระตุ้นพัฒนาการเด็ก ปรากฏว่าสมาชิกในครัวเรือน หรือผู้ปกครองเด็กเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเพื่อการผลิตสื่อฯ ต่ำกว่าเกณฑ์ชี้วัด ร้อยละ 0.9 ครัวเรือนที่สามารถนำสื่อไปใช้กับเด็กในครัวเรือนอย่างสม่ำเสมอต่ำกว่าเกณฑ์ชี้วัด ร้อยละ 2.3 ครัวเรือนที่นำสื่อไปใช้ในการเลี้ยงดูเด็ก ต่ำกว่าเกณฑ์ชี้วัดร้อยละ 1.0 และผู้ปกครองเข้าใจว่าสื่อฯ ดังกล่าวนำไปใช้ในการกระตุ้นพัฒนาการเด็กได้ดี ต่ำกว่าเกณฑ์ชี้วัดร้อยละ 1.0

จากการดำเนินงานในวัตถุประสงค์ข้อนี้ ในภาพรวมถือว่ายังไม่บรรลุผลสำเร็จ เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ชี้วัด ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ กล่าวคือมีเพียงการดำเนินงานด้านการเยี่ยมบ้าน เพียง 2 ประเด็นเท่านั้น ที่สูงกว่าเกณฑ์ชี้วัด คือการได้รับการเยี่ยมของครัวเรือนที่มีเด็กอายุ 0 - 5 ปี และการเยี่ยมบ้าน ได้ทำให้ผู้ปกครอง หรือผู้ดูแลเด็กเข้าใจปัญหาในการเลี้ยงดู ส่วนประเด็นนอกนั้น ไม่บรรลุผลสำเร็จ เพราะต่ำกว่าเกณฑ์ชี้วัด ปัจจัยที่ทำให้การดำเนินงานไม่บรรลุผล โดยเฉพาะการผลิตสื่อฯ เพื่อกระตุ้นพัฒนาการของเด็ก เนื่องจากผู้ปกครองส่วนใหญ่มองขาดความเข้าใจถึงกระบวนการ จุดมุ่งหมายที่แท้จริง และแก่นแท้ของสื่อฯ ที่นำไปใช้ ตลอดจนมีความเข้าใจว่าสื่อฯ ก็คือของเล่นเด็กที่หาซื้อได้ง่ายกว่า ไม่ยุ่งยากที่จะต้องเสียเวลาในการทำ แต่อย่างไรก็ตามในทัศนะของผู้วิจัยเห็นว่าการดำเนินงานในส่วนนี้ เป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาการเด็ก เพราะผู้ที่จะให้ความรู้ และประสบการณ์ชีวิตที่ดีก็คือแม่เด็ก และครอบครัวของเด็ก เพียงแต่การดำเนินงานของโครงการฯ ควรได้ปรับเปลี่ยนวิธีการ โดยคำนึงถึงปัจจัยพื้นฐานของครัวเรือน เพราะจากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น พบว่าผู้ปกครองส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาต่ำ และมีฐานะยากจน ดังนั้นโครงการฯ จึงควรปรับเปลี่ยนให้มีความเหมาะสม

กับสถานการณ์ เช่น การรวมกลุ่มเพื่อผลิตสื่อฯในการพัฒนาเด็ก แต่มีกิจกรรมผสมผสาน รวมทั้ง การฝึกอาชีพ การหาแนวทางเพิ่มทุนรายได้ และส่งเสริมกิจกรรมรายได้พิเศษ เช่น ในอดีต ชาวบ้านมีการทอดผ้าไหมการจักสาน ทาหม้อดิน ซึ่งงานเหล่านี้น่าจะได้รับการฟื้นฟู รวมทั้งการหา ตลาดส่งเสริมและพัฒนาเทคนิค เพื่อเพิ่มรายได้ให้ผู้ปกครอง ขณะเดียวกันก็ส่งเสริมกิจกรรม การศึกษาเพื่อการพัฒนาเด็ก เช่น กองทุนเพื่อปรับปรุงภาวะโภชนาการเด็กในชุมชน เป็นต้น ดังนั้นรูปแบบวิธีการดำเนินกิจกรรมในประเด็นนี้ ควรมีรูปแบบผสมผสาน และเป็นประโยชน์ในทาง เศรษฐกิจแก่ครัวเรือนด้วย

#### 4.2.2.3 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมขององค์กรชาวบ้านในการพัฒนาเด็กในชุมชน

การส่งเสริมการมีส่วนร่วมขององค์กรชาวบ้านในการพัฒนาเด็กในชุมชนนั้น

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากบุคคลที่เป็นกรรมการ หรือผู้มีหน้าที่ปฏิบัติงานในองค์กร และองค์กรชุมชน ประกอบด้วยผู้นำชุมชน กรรมการชุมชน กรรมการพัฒนาเด็กในชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนา เด็ก จำนวน 42 คน ซึ่งประเด็นที่ทำการประเมินครั้งนี้ เพื่อวิเคราะห์ถึงการมีส่วนร่วมขององค์กร ชุมชนในด้าน การมีส่วนร่วมในการประชุมหารือในงานพัฒนา การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนา เด็ก และการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการในการพัฒนาเด็กและชุมชน สามารถอธิบายผล การวิจัยได้ดังนี้

การมีส่วนร่วมของชาวบ้าน นับว่าเป็นหัวใจสำคัญที่สุดในโครงการพัฒนาชุมชน เพราะการมีส่วนร่วมที่แท้จริง ต้องมาจากแนวคิดและความรู้สึกที่ต้องการสิ่งที่ดีมาเพื่อประโยชน์ ของทุกคน ดังนั้นทางโครงการจึงมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการพัฒนาเด็ก และ ครอบครัวยุคใหม่ ซึ่งการประเมินผล พบว่าประเด็นส่วนใหญ่บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ไว้ทุกข้อ

การมีส่วนร่วมในการประชุมหารือเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กและชุมชน พบว่า

กรรมการฯ ส่วนใหญ่เข้าร่วมประชุมอย่างสม่ำเสมอ สูงกว่าเกณฑ์ชี้วัดถึงร้อยละ 20.5 และ ผู้ที่เข้าประชุมได้เคยแสดงข้อคิดเห็นเกือบทุกครั้ง สูงกว่าเกณฑ์ชี้วัดร้อยละ 1.4 ทั้งนี้ยังเคยลงมติ และตัดสินใจในการประชุมสูงกว่าเกณฑ์ชี้วัด ร้อยละ 1.0 และกรรมการฯที่เคยเข้าร่วมประชุมยัง นำผลไปปฏิบัติ สูงกว่าเกณฑ์ชี้วัดร้อยละ 1.4

การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาเด็กในชุมชน พบว่ากรรมการในองค์กรชุมชน เคยเข้าร่วมกิจกรรมเด็กอย่างสม่ำเสมอตามโอกาสต่างๆ สูงกว่าเกณฑ์ชี้วัดถึงร้อยละ 6.2 นอกจากนี้ ได้เคยเสียสละแรงกาย และปัจจัยต่างๆ สำหรับการพัฒนาเด็กสูงกว่าเกณฑ์ชี้วัด เป็น ร้อยละ 1.4 ตลอดทั้งการแสดงข้อคิดเห็นในการปรับปรุงกิจกรรมในการพัฒนาเด็ก สูงกว่าเกณฑ์

## ชีวิต ร้อยละ 8.6

การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและพัฒนากิจกรรมเพื่อพัฒนาเด็ก พบว่า กรรมการองค์กรชุมชน ทั้ง 42 คน มีบทบาทสำคัญที่จะเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น เพราะกรรมการเคยมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรมเด็ก สูงกว่าเกณฑ์ชีวิตร้อยละ 3.8 มีการติดตามผลการดำเนินงาน เช่น การเยี่ยมศูนย์พัฒนาเด็ก การประชุมกรรมการพัฒนาเด็ก ชักถามปัญหาต่าง ๆ สูงกว่าเกณฑ์ชีวิตถึงร้อยละ 6.2 ตลอดจนการได้มีโอกาสประชุม สัมมนา และศึกษางานการพัฒนาเด็ก สูงกว่าเกณฑ์ชีวิตร้อยละ 0.9

ปัจจัยที่ส่งผลให้วัตถุประสงค์ข้อนี้บรรลุผล เนื่องจากการดำเนินงานที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ทางโครงการฯ พยายามส่งเสริมผู้ชุมนุม องค์กรชุมชน กลุ่มต่างๆ เช่น กิจกรรมการศึกษาดูงานการสรุปปัญหาและบทเรียนร่วมกัน การหยิบยกกรณีตัวอย่างมาวิเคราะห์ รวมทั้งเวทีชาวบ้านเพื่อให้ทุกคนสามารถสะท้อนปัญหาเกี่ยวกับเด็กและชุมชนของตน และสุดท้ายคือการหาแนวทางถ่ายโอนโครงการฯ ให้แก่ชุมชน เช่น คณะกรรมการพัฒนาเด็กในชุมชน การให้อาสาสมัครชุมชนบริหารกิจกรรมเองในบางกิจกรรม ดังนั้นบทบาทที่ได้รับการส่งเสริมจึงน่าจะส่งผลให้กรรมการฯ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม และการดำเนินงานของโครงการฯ มากขึ้น

ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่าการดำเนินงานส่วนนี้ประสบผลสำเร็จตามที่ตั้งไว้ทุกประเด็น แต่ในทัศนะของผู้วิจัยเห็นว่าการดำเนินงานในด้านนี้ควรส่งเสริมบทบาทในการเรียนรู้ของผู้นำ และบทบาทของกลุ่มสตรีในชุมชนยังมีน้อยเกินไป ดังนั้นทางโครงการควรเน้นที่กระบวนการเรียนรู้ (learning process) เพื่อการดำเนินงานของการพัฒนาเด็กและครอบครัว สามารถดำเนินต่อไปได้ในอนาคต เพราะนโยบายขององค์กร อีกอล ของ ฟรอนเทียร์ เน้นการบริหารโดยตนเองของชุมชน (Management by themselves) ต่อไปเมื่อโครงการฯ ต้องถอนออกไปจากพื้นที่ดำเนินงานของโครงการฯ ไปแล้ว

### 4.4.2.4 การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานและทรัพยากรท้องถิ่น

การประสานความร่วมมือกับหน่วยงาน และทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาเด็กนั้น เป็นวัตถุประสงค์หลักข้อที่ 4 เพื่อให้มีการระดมทรัพยากรต่างๆ ในชุมชนมาเข้าให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาเด็ก ซึ่งทางโครงการฯ ได้ดำเนินการประสานงานในด้านการพัฒนาแม่และเด็ก ด้านการพัฒนาชุมชน และองค์กรชุมชน ซึ่งได้แก่ผู้นำชุมชน ผู้อาวุโสในชุมชน ตลอดจนทรัพยากรบุคคล และที่สร้างขึ้นในชุมชน พบว่าการประสานความร่วมมือที่ประสบผลสำเร็จมากที่สุดคือการประสานงานกับสถานีอนามัยตำบล ในด้านเกี่ยวกับการพัฒนาแม่และเด็ก นอกจากนี้ยังได้

รับความร่วมมือกันทางวิชาการ การอบรมสัมมนา และแผนปฏิบัติงานร่วมกันด้วย

ส่วนการประสานงานที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนนั้น ตามแผนการดำเนินงานของโครงการ ได้กำหนดให้โครงการฯ ทำการประสานงานกับพัฒนากรในพื้นที่ แต่จากการดำเนินงานในด้านนี้ ถือว่าไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากสำนักงานพัฒนาการอำเภอ ในเขตพื้นที่ดำเนินงานโครงการฯ มีแนวทางปฏิบัติแตกต่างกัน เพราะสำนักงานพัฒนาการอำเภอมีการดำเนินงานภายใต้นโยบายของกรมการพัฒนาชุมชนมากกว่าศึกษารายละเอียดต่างๆ เช่นเดียวกันกับโครงการฯ ดังนั้นการประสานความร่วมมือในประเด็นนี้ไม่ประสบผลสำเร็จตามที่ตั้งไว้ ส่วนผู้วิจัยเห็นว่าหน่วยงานทั้งสองนี้ควรได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นกันในระดับหัวหน้าหน่วยงาน ซึ่งเมื่อมีการประสานงานย่อมทำให้การทำงานมีทิศทางตรงกันที่ชัดเจนยิ่งขึ้น อย่งน้อยที่สุด ก็ควรมีการสนับสนุนข้อมูลซึ่งกันและกัน เพื่อสามารถใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนให้มากขึ้นทั้งสองหน่วยงาน

การประสานงานกับองค์กรชุมชน และการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น นับว่าการดำเนินงานในด้านนี้มีประโยชน์กับโครงการอย่างมาก เพราะตั้งแต่การเริ่มโครงการฯ ทางองค์กรได้เน้นเป้าหมายที่ผู้ชุมชมชนกลุ่มต่างๆ เพื่อให้ชุมชนมีบทบาทในการเรียนรู้ปัญหาาร่วมกัน ดังนั้นทางโครงการได้รับความร่วมมือที่ดีในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาเด็กเป็นอย่างดี เช่น การใช้หอกระจาย การใช้สถานที่วัดในการทำศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในชุมชนและศาลากลางบ้านเป็นที่ประชุมโครงการฯ ตลอดจนการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้อย่างเกิดประโยชน์ เช่น เกมส์ สื่อ และของเล่นเด็กสมัยก่อนได้ส่งเสริมเผยแพร่มากขึ้น เช่น การแข่งขัน การทำของเล่นเด็กในวันเด็ก หรือการดำเนินกิจกรรมกลุ่มโดยการพยายามใช้วัสดุในท้องถิ่น และการนำความคิดเก่าๆ มาใช้ในการเลี้ยงดูเด็ก

ปัจจัยที่ส่งผลให้การดำเนินงานด้านนี้โดยภาพรวม บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ก็คือรูปแบบและวิธีการต่างๆ ในกระบวนการพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะการเน้นการมีส่วนร่วมและประสานประโยชน์ด้วยกันรวมทั้งการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงาน เช่น การร่วมมือกันระหว่างสถานีอนามัยกับโครงการฯ ในการฝึกอบรมอาสาสมัครที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนในพื้นที่ดำเนินงาน การออกเยี่ยมบ้านเด็ก (home visit) ตามชุมชน ส่วนในการประสานความร่วมมือกับองค์กรชุมชนที่ประสบผลเป็นที่น่าพอใจก็คือ ความสัมพันธ์ที่ทางโครงการฯ ได้ใช้ระยะเวลาในการศึกษาชุมชน เตรียมชุมชน และสร้างความคุ้นเคยกับชาวบ้านในพื้นที่ดำเนินงาน กิจกรรมที่ส่งผลให้เกิดความร่วมมือที่ดีกับองค์กรชุมชน ก็คือ กระบวนการเรียนรู้และให้การศึกษาในรูปของ กระบวนการ

กลุ่มๆ การศึกษางาน การสรุปปัญหา การส่งตัวแทนชุมชนเข้าร่วมสัมมนากับองค์กรต่างๆ ทั้งในและนอกพื้นที่

#### 4.4.3 การประเมินจากข้อคิดเห็นของชาวบ้านต่อการดำเนินงานของโครงการ

การประเมินข้อคิดเห็นของชาวบ้านที่มีต่อการดำเนินงานของโครงการฯ นั้นผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมายที่ต้องการตรวจสอบภาพรวมเกี่ยวกับทัศนะของชาวบ้านที่มีต่อการดำเนินงานของการดำเนินงานของโครงการฯ ว่าเป็นเช่นไร สามารถตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนมากน้อยเพียงไร ตลอดจนการได้ข้อคิดเห็นที่เป็นภาพสะท้อนกลับ (feedback) แต่จากการประมวลผลสามารถสรุปได้ว่า โครงการฯนี้ ชาวบ้านมีทัศนะที่ดี และมีความพึงพอใจ เพราะทำให้ชาวบ้านครอบครัว ตลอดจนผู้นำชุมชน มีความรู้ และมีความตระหนักต่อการพัฒนาเด็กและครอบครัวในชุมชนมากขึ้น

การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ของโครงการฯ ของชาวบ้านเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ชาวบ้านมีทัศนะที่ดีต่อโครงการฯ เนื่องจากการดำเนินงานตั้งแต่ขั้นแรก คือการวิเคราะห์ปัญหาชุมชน ทางโครงการได้ส่งเสริมและกระตุ้นให้ผู้นำชุมชน ชาวบ้านทั่วไปได้สะท้อนถึงปัญหารูปของเวทีชาวบ้าน ก่อนที่จะนำข้อมูลดังกล่าวมาประมวลเป็นแผนการดำเนินงานและวัตถุประสงค์ของโครงการฯ ดังนั้นจึงเป็นเหตุผลในการสนับสนุนถึงแนวคิดของโครงการพัฒนาเด็กและครอบครัว โดยกระบวนการพัฒนาชุมชนเพราะเมื่อวิเคราะห์ถึงหลักการดำเนินงาน พบว่าโครงการฯ ให้ความสำคัญเกี่ยวกับบทบาทสำคัญของชาวบ้าน ในการระดมความคิด พิจารณา ตัดสินใจ ในการดำเนินงาน ตามวัตถุประสงค์ที่ทางโครงการฯตั้งไว้ 4 หัวข้อดังที่กล่าวมาข้างต้นแล้วนั้น

แม้ชาวบ้านโดยทั่วไปในพื้นที่ดำเนินการของโครงการฯ มีฐานะยากจน ระดับการศึกษาค่อนข้างต่ำ แต่ปัจจัยที่ส่งผลให้มีทัศนะที่ดีต่อการดำเนินงานของโครงการฯ ก็เนื่องจากความคาดหวังของชาวบ้านว่าโครงการฯ จะสามารถช่วยเหลือ และพัฒนาชุมชนให้ดีขึ้นมาได้ ส่วนในโครงการฯ ก็เน้นการให้การศึกษาทุกรูปแบบโดยเฉพาะแนวคิด และเทคนิคเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาชุมชนที่ต่างนำมาใช้ทุกขั้นตอน นอกจากนี้ทางโครงการได้ส่งเสริมบทบาทบุคคลในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการทำงานกับโครงการฯ เช่น อาสาสมัคร และครูพี่เลี้ยง ซึ่งทางชุมชนได้มีส่วนร่วมในการคัดเลือกด้วย

ดังนั้นอาจสรุปได้ว่า ผลการดำเนินงานของโครงการฯ สอดคล้องตามความต้องการของชาวบ้านและกิจกรรมต่างๆ เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเด็กและชุมชน